Opłata pocztowa uiszczona gotówką.

ROK XVI NUMER 6

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

KRAKÓW, DNIA 30 CZERWCA 1937

TREŚĆ

64.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW *)

z dnia 15 maja 1937 r.

o okręgach szkolnych.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 304) w brzmieniu zmienionym art. 53 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1934 r. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w niektórych działach administracji państwowej (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976) zarządza się co następuje:

§ 1. Dla celów administracyjnych w zakresie wychowania dzieli się obszar państwa, z wyjątkiem województwa śląskiego, na następujące okręgi szkolne:

1. brzeski, obejmujący obszary województw poleskiego i białostockiego z wyłączeniem powiatów suwalskiego, augustowskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Brześciu nad Bugiem,

2. krakowski, obejmujący obszary województw krakowskiego i kieleckiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Krakowie,

3. lubelski, obejmujący obszar województwa lubelskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Lublinie,

4. lwowski, obejmujący obszary województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego we Lwowie,

5. pomorski, obejmujący obszar województwa pomorskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Toruniu,

6. poznański, obejmujący obszar województwa poznańskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Poznaniu,

7. warszawski, obejmujący obszary okręgu m. st. Warszawy oraz województw warszawskiego i łódzkiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Warszawie,

8. wileński, obejmujący obszary województw wileńskiego i nowogródzkiego oraz powiatów suwalskiego, augustowskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego z województwa białostockiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Wilnie,

9. wołyński, obejmujący obszar województwa wołyńskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Równem.

§ 2. Wykonanie rozporządzenie niniejszego porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r. Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7 lipca 1932 roku o okręgach szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 589).

Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski*
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *W. Świętosławski.*

*) Przedrukowane z Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 302.

65.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 12 kwietnia 1937 r.

o przystosowaniu przepisów ustawy z dnia 26 września 1922 r., dotyczącej kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminariach nauczycielskich państwowych i prywatnych, do wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa.

Na podstawie art. 56 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zarządzam co następuje:

§ 1. Nauczyciele, posiadający wydane na podstawie ustawy z dnia 26 września 1922 r., dotyczącej kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminariach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr 75, poz. 740) wraz z późniejszymi zmianami, dyplomy na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących, uprawniające do nauczania danych przedmiotów we wszystkich klasach szkół średnich ogólnokształcą-

cych i seminariów nauczycielskich, — posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania tych przedmiotów w czteroletnich gimnazjach ogólnokształcących, dwuletnich liceach ogólnokształcących i trzyletnich liceach pedagogicznych, zorganizowanych na zasadach ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389).

§ 2. Nauczyciele, posiadający wydane na podstawie powołanej powyżej ustawy z dnia 26 września 1922 r. dyplomy na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących, uprawniające do nauczania danych przedmiotów jedynie w kilku klasach szkół średnich ogólnokształcących lub seminariów nauczycielskich, — posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania tych przedmiotów we wszystkich klasach czteroletnich gimnazjów ogólnokształcących, zorganizowanych na zasadach ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *W. Świętosławski.*

66.

POSTANOWIENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 23 marca 1937 r. (Nr II P.—2296/37)

w sprawie

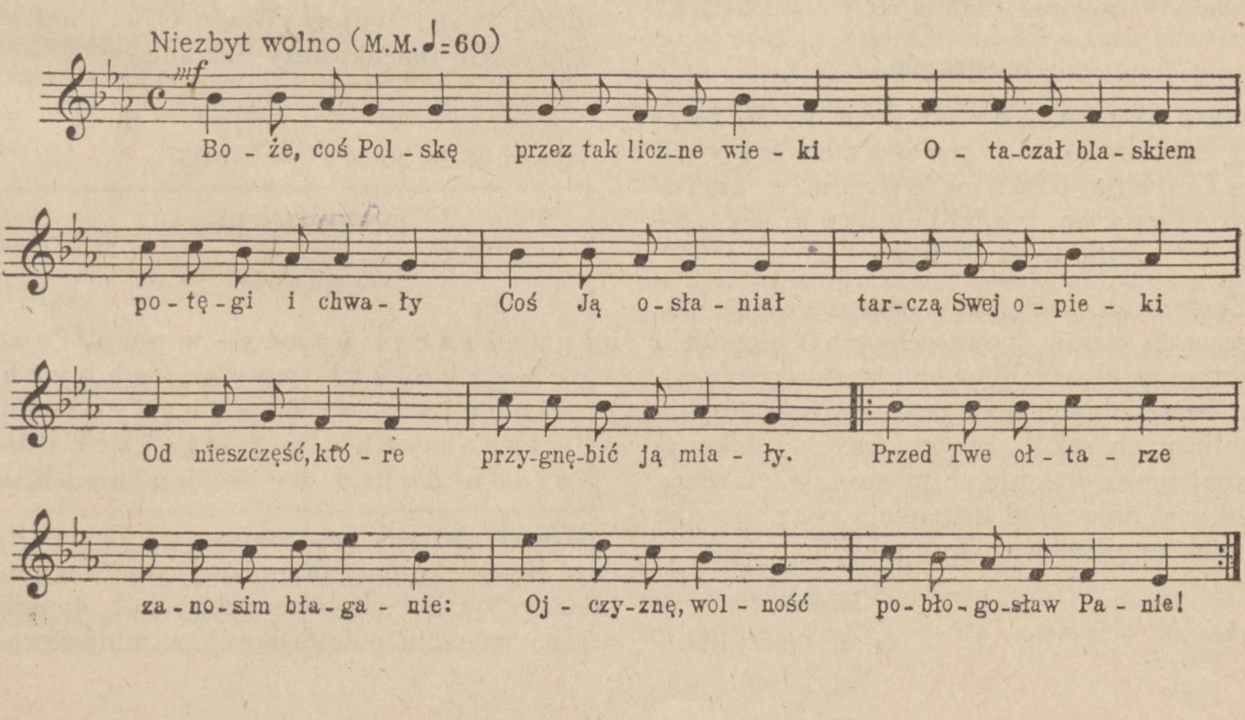
ustalenia tekstów pieśni „Boże coś Polskę" i „Pierwsza Brygada".

Ustalam w redakcji podanej w załącznikach teksty słowne i muzyczne (w układzie jednogłosowym) pieśni „Boże coś Polskę" i „Pierwsza Brygada", jako jedynie odtąd obowiązujące wszystkie szkoły.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *W. Świętosławski.*

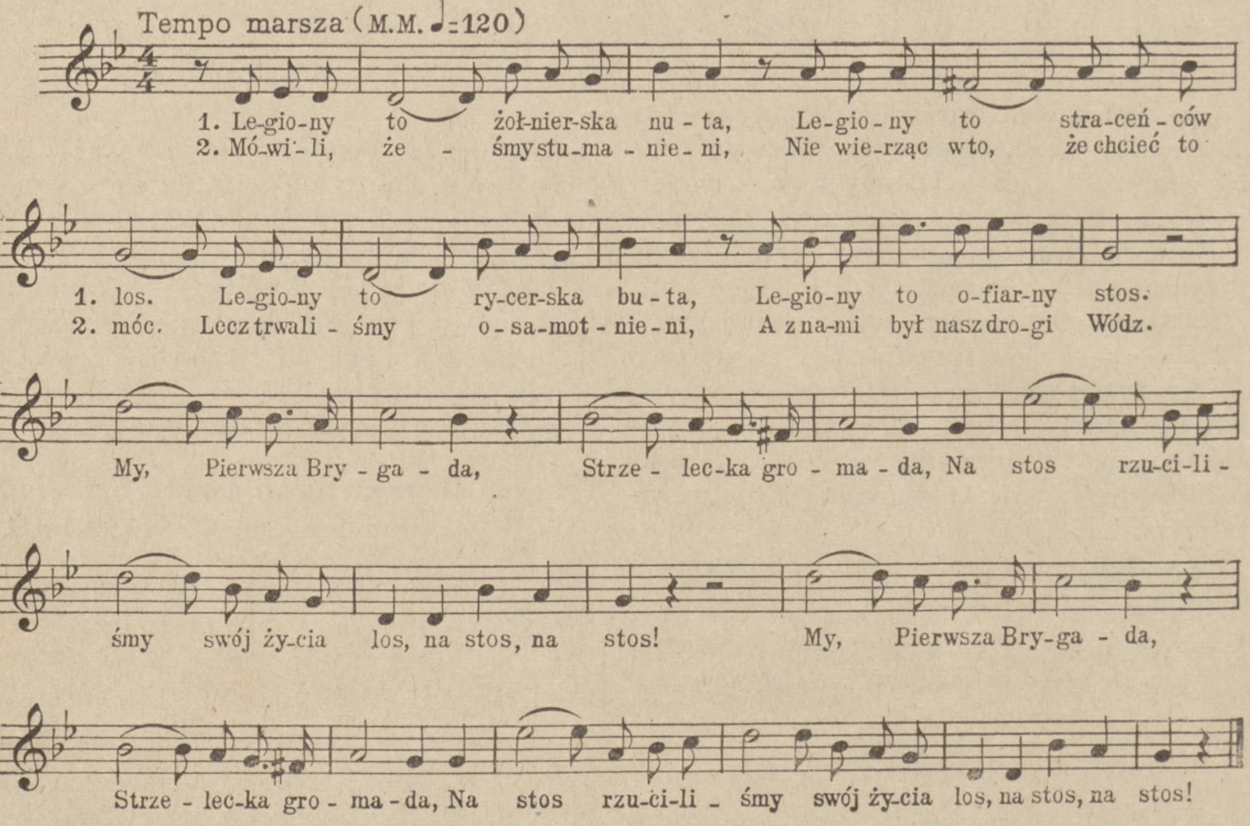
Załącznik 1 do postanowienia Min. W. R. i O. P. z 23. III 1937 r. (Nr II P — 2296/37).

„Boże coś Polskę"

Załącznik 2 do postanowienia Min. W. R. i O. P. z 23. III. 1937 r. Nr II P — 2296/37).

„Pierwsza Brygada"

67.

OKÓLNIK

z dnia 5 czerwca 1937 r. (II P — 2504/37).

w sprawie

nowoorganizowanych publicznych szkół powszechnych I stopnia oraz w sprawie zmiany stopnia publicznych szkół powszechnych.

Zarządzam, aby przy organizowaniu publicznych szkół powszechnych I stopnia o jednym nauczycielu w miejscowościach dotąd bezszkolnych oraz przy zmianie stopnia publicznych szkół powszechnych, dokonywanej przez dodanie etatu nauczycielskiego, stosować dołączone instrukcje oraz podane w nich przejściowe plany godzin.

Minister:
w. z. *Błeszyński.*

2 załączniki-instrukcje.

Otrzymują:

Kuratoria Okręgów Szkolnych.
Śląski Urząd Wojew. Wydz. Ośw. Publ.
Wszystkie Inspektoraty Szkolne.

I Załącznik do Nr II P. — 2504/37.

INSTRUKCJA

w sprawie

organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu otwieranych w miejscowościach dotąd bezszkolnych.

Wśród różnych warunków, z którymi liczyć się należy przy organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu powstających w miejscowo-

ściach dotąd bezszkolnych, należy wyróżnić dwie sytuacje:

I. 1) jedna, gdy do nowopowstającej szkoły zgłaszają się tylko takie dzieci w wieku obowiązku szkolnego, a więc 7—13 letnie, które dotąd wcale do żadnej szkoły nie chodziły i obowiązku szkolnego nie spełniały. Należy dzieci te przyjąć do szkoły zgodnie z obowiązującymi przepisami i na czas okresu przygotowawczego podzielić na dwa liczebne mniej więcej równe oddziały, przydzielając do jednego z nich dzieci młodsze, do drugiego zaś starsze. Oddziały te powinny pracować w równej liczbie godzin tygodniowo; oddział starszych możliwie w godzinach wcześniejszych, oddział młodszych później.

2) Realizując w okresie przygotowawczym w obu oddziałach te same, przepisane programem, zadania, należy ponadto zorientować się w tym czasie, którzy uczniowie — z wyjątkiem rocznika najmłodszego — będą się nadawali, ze względu na swój poziom rozwoju umysłowego, do przydzielenia po okresie przygotowawczym do klasy nadzwyczajnej, mającej w danym roku szkolnym uczyć się według programu przejściowego, opartego na programie klasy I i II.

3) Opierając się na wynikach okresu przygotowawczego, należy po jego zakończeniu zorganizować z uczniów obu oddziałów już na stałe dwie klasy; pierwszą, realizującą normalny program klasy I, i klasę nadzwyczajną (I/II), realizującą program przejściowy. Klasy te będą uczyły się oddzielnie według następującego planu godzin (przy czym w szkołach z niepolskim językiem nauczania należy go odpowiednio dostosować):

Klasa	I	nadzwyczajna (I/II)
Religia	2	2
Język polski . . .	7	9
Arytmetyka z geom.	4	6
Rysunek i zaj. prakt.	1	1
Śpiew i ćwicz. ciel. .	1	1
Liczba godz. ucznia	15	19
Liczba godz. naucz.	15	19

Uczniów klasy nadzwyczajnej (I/II), którzy w ciągu pierwszego półrocza okażą tak słabe wyniki pracy, że oczywistą będzie rzeczą, iż nie nadążą w ciągu drugiego półrocza za resztą klasy, można przenieść do klasy I.

4) Z końcem roku szkolnego uczniowie klasy I przechodzą zgodnie z przepisami statutu do klasy II. Uczniowie klasy nadzwyczajnej (I/II), którzy osiągnęli pomyślne wyniki pracy, przechodzą do klasy III, inni, którzy takich wyników nie osiągnęli, przechodzą do normalnej klasy II.

5) W drugim roku istnienia szkoła powinna już posiadać normalne klasy I i II, uczące się w jednym komplecie według normalnego planu godzin i programu tych klas oraz uczącą się oddzielnie według normalnego co do ilości planu godzin klasę III jednoroczną, realizującą program przejściowy, oparty o program klasy III, kurs A i B szkoły I stopnia.

6) W trzecim roku istnienia szkoła będzie miała już przewidziane w normalnej organizacji klasy I—IV, realizujące normalny program nauki dla szkół I stopnia. Klasa IV powstaje z uczniów, którzy ukończyli z pomyśnym wynikiem klasę III jednoroczną. Uczniowie, którzy takiego wyniku w tej klasie nie osiągnęli, przechodzą jeszcze na jeden rok do normalnej klasy III.

II. 1) W drugiej sytuacji do noworganizowanej szkoły zgłaszają się obok dzieci w wieku obowiązku szkolnego (7—13 letnie), które dotąd nie spełniały wcale obowiązku szkolnego, także dzieci, które pobierały już naukę w zakresie szkoły powszechnej. W tym przypadku należy zorganizować szkołę I stopnia według normalnych planów godzin o trzech lub czterech klasach — zależnie od zgłoszeń dzieci, które już przedtem spełniały gdzieindziej obowiązek szkolny i na podstawie § 76—80 statutu mają prawo przejść do odpowiednich klas szkoły I stopnia. Dzieci, które dotąd wcale nie spełniały obowiązku szkolnego, należy przyjąć wszystkie do klasy I z tym, że w ciągu roku można zdolniejsze z nich z wyłączeniem rocznika najmłodszego przenieść do klasy II.

2) W drugim roku istnienia szkoła będzie z reguły posiadała już przewidziane w normalnej organizacji klasy I—IV, realizujące normalny program nauki dla szkół I stopnia, przy czym zdolniejsi uczniowie klasy III (dwuletniej), należący do starszych roczni-

ków, mogą już po ukończeniu z wynikiem pomyślnym pierwszego roku nauki w tej klasie przejść bez egzaminu do klasy IV.

3) W trzecim roku istnienia szkoła będzie już pracowała zupełnie zgodnie z przepisami dla szkół I stopnia.

III. W sprawie specjalnych programów przejściowych wyjdzie oddzielne zarządzenie.

IV. Szkoły nowozorganizowane należy otoczyć specjalną opieką nadzoru szkolnego, którego przedstawiciel winien je odwiedzić już w pierwszych tygodniach roku szkolnego.

II Załącznik do Nr II — 2504/37.

INSTRUKCJA

w sprawie

organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych zmieniających stopień przez dodanie etatu nauczycielskiego.

Przy organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych, w których wskutek dodania etatu nauczycielskiego następuje zmiana stopnia, należy w pierwszym roku nauki stosować w zmienionych warunkach następujące wskazania:

I. W szkołach II stopnia powstałych ze szkół I stopnia.

1. Klasy I i II realizują normalny program tych klas szkoły II stopnia.

2. Klasa III składa się z uczniów, którzy z końcem poprzedniego roku szkolnego:

a) otrzymali promocję z klasy II,

b) należąc do pierwszego rocznika dwuletniej klasy III, nie osiągnęli pomyślnego wyniku nauki.

W klasie tej realizuje się normalny program nauki klasy III szkoły II stopnia.

3. Klasa IV powstaje z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

a) należąc do pierwszego rocznika dwuletniej klasy III, osiągnęli pomyślny wynik nauki;

b) należeli do drugiego rocznika klasy III — z wyjątkiem szczególnie uzdolnionych (punkt 4 a).

W klasie tej realizuje się normalny program przejściowy, oparty o program przerobionego w poprzednim roku szkolnym kursu (A lub B) klasy III szkoły I stopnia z uzupełnieniem brakujących składników programu klasy III i IV szkoły II stopnia.

4. Klasa V powstaje z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

a) ukończyli z pomyślnym wynikiem dwuletnią klasę III szkoły I stopnia i zostali uznani za szczególnie uzdolnionych do dalszej nauki;

b) ukończyli pierwszy rok nauki w klasie IV szkoły I stopnia;

c) ukończyli drugi rok nauki w klasie IV szkoły I stopnia i na życzenie rodziców będą uczęszczali do klasy V.

W klasie tej realizuje się zasadniczo program klasy V szkoły II stopnia z pewnymi uzupełnieniami ze względu na niejednolitość przygotowania różnych grup uczniów.

5. Dla uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym ukończyli już drugi rok nauki w klasie IV szkoły I stopnia, a nie wstąpili do utworzonej świeżo klasy V, można zatrzymać w razie potrzeby klasę IV szkoły I stopnia celem przerobienia programu pozostałego trzeciego kursu tej klasy. Po jej ukończeniu z wynikiem pomyślnym otrzymują uczniowie ci świadectwo ukończenia szkoły I stopnia.

6. W razie zgłoszenia się uczniów, którzy ukończyli klasę V w sąsiednich szkołach II lub III stopnia, można dla nich zorganizować klasę VI uczącą się w jednym komplecie z klasą V — oczywiście tylko tam, gdzie nie będzie klasy IV szkoły I stopnia.

7. W roku następnym szkoła będzie miała wszystkie klasy, zorganizowane na podstawie normalnych planów godzin i programów nauczania szkół II stopnia.

8. Szczegółowe plany godzin — zależnie od różnych warunków pracy — podają umieszczone na oddzielnej kartce tablice (dla szkół z niepolskim językiem nauczania należy je odpowiednio dostosować).

II. W szkołach III stopnia powstałych ze szkół II stopnia.

1. Klasy I, II, III, IV i V realizują normalny program tych klas szkoły III stopnia.

2. Klasa VI jednoroczna powstaje z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

Przejściowy plan godzin szkoły II. stopnia o 3 nauczycielach w pierwszym roku po przekształceniu ze szkoły I. stopnia.

Klasa	Wariant a. (bez kl. 4)					Wariant b. (bez kl. 4)					Wariant c. (z klasą 4 szkoły I. stopnia)						Wariant d. (z klasą VI)					
	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	4	I	II	III	IV	V	VI
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1+1	1+1	2	2	2	2	1+1	1+1
Język polski	6	6	5	5	5	6	6	6	6	5	6	6	5	5	4+3	3+3	6	6	5	5	4+3	3+3
Historia	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2+1	1+1	—	—	—	—	2+1	2+1
Geografia	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3/4	—	—	—	—	3	2+1	—	—	—	—	2+1	2+1
Nauka o przyrodzie	—	—	—	—	3	—	—	—	—	4/3	—	—	—	—	3+1	—	—	—	—	—	2+1	2+1
Arytmetyka z geometrią	3	4	4	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	4	3+1	2+1	3	4	4	4	2+2	2+2
Rysunek	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	2		—	—	1	1	2	
Zajęcia praktyczne	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	
Śpiew	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	2	
Ćwiczenia cielesne	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	chł. 1	dziew. 1	—	—	—	—	1 chł.	1 dziew
Liczba godzin ucznia	13	14	17	18	24	15	16	19	20	26	13	14	17	18	30	22	13	14	17	18	30	29
Liczba godzin nauczyciela	13	14	17	18	24	15	16	19	20	26	13	14	17	18	34		13	14	17	18	34	

Razem godzin nauczycieli 86.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klas I i II. Każda klasa uczy się oddzielnie.

Religii uczy nauczyciel tej szkoły.

Razem godzin naucz. 96: 86 etatowych i 10 nadliczbowych. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klasy I i II. Każda klasa uczy się oddzielnie.

Religii uczy duchowny.

Razem godzin nauczycieli 96: 86 etatowych i 10 nadliczbowych. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klasy I i II. Klasa V (szk. II st.) i 4 (szk. I st.) mają 19 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tym kl. V ma 9 godzin nauki osobnej.

Razem godzin nauczycieli 96: 86 etatowych i 10 nadliczbowych. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem kl. I i II. Klasy V i VI mają 25 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tym klasa V ma 4 godziny nauki osobnej, klasa VI 3 godziny.

a) uzyskali promocję z klasy V;

b) jako uczniowie pierwszego rocznika klasy VI nie osiągnęli pomyślnego wyniku nauki.

Klasa ta realizuje normalny program nauki klasy VI szkoły III stopnia.

3. Klasę VII tworzy się z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

a) jako uczniowie pierwszego rocznika klasy VI osiągnęli pomyślne wyniki nauki;

b) jako uczniowie drugiego rocznika klasy VI szkoły II stopnia nie uzyskali promocji.

Klasa ta realizuje specjalny program przejściowy, uwzględniający niejednolite przygotowanie uczniów.

III. W sprawie specjalnych programów przejściowych, wymienionych powyżej w punktach I 3, 4 i II 3, wyjdzie oddzielne zarządzenie.

IV. Szkoły przeorganizowane należy otoczyć specjalną opieką nadzoru szkolnego, którego przedstawiciel winien je odwiedzić już w pierwszych tygodniach roku szkolnego.

68.

OKÓLNIK

z dnia 21 maja 1937 r. (II P. — 4069/37).

w sprawie

wykazu pomocy i przyborów szkolnych w szkole I stopnia.

W związku z wprowadzeniem nowych programów nauczania do publicznych szkół powszechnych I stopnia podaję do wiadomości dołączony wykaz koniecznych i pożądanych dla tych szkół pomocy i przyborów szkolnych.

Po zaznajomieniu się z wykazem powinny poszczególne szkoły rozpocząć żywą akcję w kierunku celowego zaopatrzenia się najpierw w konieczne a potem w pożądane pomoce i przybory szkolne, biorąc pod uwagę przede wszystkim te przedmioty, które mogą być wykonane w szkole.

Ponieważ zaopatrywanie szkół w wymienione pomoce i przybory szkolne będzie dokonywane najczęściej stopniowo, pożądane jest ustalenie przez każdą szkołę kolejności zaopatrywania przy uwzględnieniu dotychczasowego stanu posiadania oraz aktualnych potrzeb nauczania i wychowania. Dla ułatwienia tej pracy zaznaczono w wykazie podkreśleniem, w które pomoce i przybory szkolne z pośród koniecznych należy w pierwszym rzędzie ze względu na potrzeby programowe zaopatrzyć szkołę.

Do czasu ogłoszenia wykazu pomocy i przyborów szkolnych dla szkół II i III stopnia wykaz niniejszy będzie stanowił dla tych szkół — obok ich programów — podstawę orientacyjną w zakresie zaopatrzenia w tej dziedzinie.

Okólnik ten będzie drukowany w najbliższym numerze Dziennika Urzędowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sam zaś wykaz zostanie ponadto dostarczony wszystkim publicznym szkołom powszechnym I stopnia.

Minister:
W. Świętosławski w. r.

Załącznik do Nr II P. — 4069/37.

Wykaz pomocy i przyborów szkolnych w szkole I stopnia.

A. Każda szkoła I stopnia powinna posiadać chorągiew państwową, jeden zegar ścienny oraz dla każdej izby szkolnej: krzyż lub obraz święty, godło Państwa, portrety Prezydenta Rzeczypospolitej, Pierwszego Marszałka Polski i Marszałka Śmigłego-Rydza, jako też czarną tablicę o wymiarach co najmniej 1,50×1 m.

Każda szkoła powinna dążyć do posiadania odbiornika radiowego z głośnikiem.

B. Pomoce i przybory szkolne:

1. konieczne.

Kilka obrazów biblijnych.

* Obrazki i historyjki obrazkowe do nauki języka polskiego.

* Tablice ortograficzne.

Kilka obrazów z dziejów Polski.

Portret Mickiewicza.

Obrazy zabytków historycznych: kościół Mariacki w Krakowie, Wawel, Zamek

---

* oznacza przedmiot, który można wykonać w szkole lub łatwo zdobyć bez specjalnych kosztów.

* ilości orientacyjne

Królewski w Warszawie, Belweder (tablice).

* Zbiory pocztówek, ilustracyj z gazet, czasopism, albumy z uwzględnieniem ilustracyj do czytanych utworów literackich, tematów historycznych, krajoznawczych, geograficznych, przyrodniczych, technicznych i t. d. ze szczególnym podkreśleniem tematów, związanych z obroną Państwa.
* Busola i magnes.
* Plan miejscowości szkolnej.

Mapa województwa.

* Mapa fizyczna Polski z podziałem na województwa.

Mapa fizyczna Europy z zaznaczeniem granic państw.

Mapa świata lub planigloby.

Globus.

* Urządzenie do hodowli bez światła np. pudło tekturowe i t. p.
* Pudło do hodowli gąsienic.

Słój o pojemności 5 l. (akwarium).

* Skrzynki do hodowli roślin na oknach zewnętrznych.

Doniczki na kwiaty różnych wymiarów.

2—3 słoi 1—2 l. do hodowli zwierząt i roślin wodnych.

2—3 szklanki z nakrywkami lub obicęte butelki—do kiełkowania.

Tablice ilustrujące budowę wewnętrzną człowieka.

Obrona przeciwgazowa (tablica).

* Lampka spirytusowa z trójnogiem.

Siatka druciana z azbestem.

Termometr szkolny (od 18° do 110°).

Lejki np. odcięte z butelki.

Termometr lekarski.

Kolba większa z korkiem i rurką.

Latarka elektryczna.

Lupa.

* Blok.

Lampka naftowa.

* Liniał do kreślenia na tablicy lub liniał do kreślenia na tablicy z podziałką metrową.

Metr sztywny z podziałką.

Kątownica.

Cyrkiel do kreślenia na tablicy.

Waga z odważnikami zwykła.

Litr.

Kwaterka.

Mensurka kalibrowana na cm^3

* Model m^2 z podziałem na dcm^2
* Model dcm^3 z podziałem cm^3
* Model m^3 składany z 12 prętów.
* Liczydło na stojaku.
* Kartoniki z cyframi.
* Tarcza zegarowa z ruchomymi wskazówkami.
* Figury liczbowe w zależności od stosowanej metody.
* Tablica dodawania i mnożenia.
* Taśma miernicza (10 m i 20 m).

Paletki (blaszane lub drewniane) co najmniej 1 na 2 uczniów.

Pędzle do akwareli dla każdego ucznia kl. IV.

* Naczyńka na wodę przy malowaniu co najmniej jedno na 2 uczniów.
* Podkładki (z klejonki lub tektury) dla każdego ucznia.

Zbiornik lub beczułka (z zatyczką lub kurkiem na wodę.

Miednica.

Kubeł lub cebrzyk na brudną wodę.

Kosz lub skrzynka na odpadki.

* Wycieraczka do obuwia.
* Szczotka do czyszczenia obuwia z błota.
* Szczotka do czernidła lub pasty.
* Szczotka do ubrania.

Osełka z piaskowca drobno ziarnistego.

Noże (10).

Nożyczki (w ilości odpowiadającej połowie liczby kompletu lekcyjnego).

Nożyce krawieckie.

Igły w 3 wymiarach (w ilości odpowiadającej liczbie uczniów i uczenic klasy III).

Naparstki w 3 rozmiarach (w ilości jak wyżej).
Zapasowe szydełka i druty dla uczennic klasy IV.
Wykroje krawieckie papierowe dla uczennic kl. IV.
Metr krawiecki z podziałką (t. zw. centymetr).
Węgielnica żelazna (np. 30×20).
Piłka ramowa dł. brzeszczotu około 50 cm (czopnica).
Strug (równiak).
Młotki wagi po 250 g.
Obcęgi.
Kleszcze płaskie.
Ośnik.
Świderek (zwojnik) ręczny grubości około 6—8 mm.
Toporek wagi ok. 500 g.
Pilnik do ostrzenia pił.
Wkrętak dwustronny.
* Naczynie na klej.
* Deski z otworami do umocowywania drewna.
* Skrzynka (szafeczka, nosidełko) na narzędzia.
Miarki centymetrowe.
Stroik widełkowy C dwukreślne.
* Woreczki wypełnione kamyczkami, fasolą lub grochem w ilości równej połowie liczby uczniów najliczniejszego kompletu, który ma się nimi jednocześnie posługiwać.
* Piłeczki włóczkowe, z gałganków lub z sierści w ilości jak wyżej.
Piłki skórzane dęte Nr 5 (2 szt.)
* Palanty (3, różnej wielkości).
Siatka ze słupkami i sznurkami.
* Chorągiewki większe (4).
* Szarfy co najmniej w 2 kolorach w liczbie odpowiadającej liczbie dzieci ćwiczących równocześnie.
Saneczki.
* Zapasowe łyżwy.
Narty w okolcach, nadających się do jazdy na nartach.
W szkole I stopnia, która prowadzi dział ogrodniczy.
Łopaty (4).
Grabie (2).
Widły do kopania (2).
Motyki (3).
Polewaczka (6—10 l.)

2. pożądane.

Mapa ścienna Palestyny.
* Wykres biegu roku kościelnego.
* Loteryjki wyrazowe i obrazkowe.
* Abecadło ruchome.
Obrazy ścienne do ćwiczeń w mówieniu w szczególności z życia miejskiego i publicznego oraz z życia żołnierzy).
Nieco większa liczba obrazów z dziejów Polski.
Ważniejsze tablice statystyczne i wykresy dotyczące Polski współczesnej.
Ważniejsze zabytki historyczne Gniezna, Poznania, Lwowa i Wilna (tablice).
* Piaskownica.
* Poziomnica model góry.
* Gnomon.
Polityczna mapa Polski.
Mapa uproszczona Polski.
Obrazy ścienne do nauki geografii.
Uszkodzenia narządów wewnętrznych wskutek używania alkoholu (tablica).
Walka z gruźlicą (tablica).
Tablice ścienne wyobrażające różne zwierzęta i rośliny nie znane lub mniej znane w Polsce.
Tablice ścienne rzadkich okazów zwierząt i roślin w Polsce podlegających ochronie.
Grzyby jadalne i trujące (tablice lub album).
Studnia wzorowa (tablica).
W miarę możności inne tablice higieniczne, wymienione w spisie książek i pomocy szkolnych.
* Okazy ważniejszych minerałów w Polsce.
* Tablica z pozycyjnym układem numeracji.
Tablice z przykładami do rachunku pamięciowego.
* Modele do nauki o ułamkach.
Modele i siatki brył.
Decylitr.
* Wiązanie dwu łat podłużne.
* Wiązanie dwu łat poprzeczne.
Piłka ramowa (krzywica).
Strug gładzik (zdziernik).
Młotki po 300 g.
Korba z wykrojnikami o wymiarach 10, 15 mm.
Pilniki do drzewa o wymiarach około 15 cm.

Tarniki do drzewa o wymiarach około 20 cm.
Dłuta płaskie szerokości 10 i 20 mm.
Przystrugnia (wspornica) kombinowana.
Strugnica.
* Przyrznie.
Ława do umocowywania drewna przy struganiu ośnikiem.
Ucinak do żelaza.
Przebijak.
Dociągacz.
Pazurki.
Spulchniacz.
Radełko.
Nóż ogrodniczy.
Sierp trawnikowy.
* Sadniki (kołki do sadzenia rozsad).
Druki (książeczki oszczędnościowe, weksle, przekazy, czeki i t. p.)
4 stałe pięciolinie po jednej stronie tablicy szkolnej.
Skrzypce, fisharmonium, ewentualnie harmonium walizkowe.
* Skakanki (linki do skoków).
* Pałeczki drewniane długości 30 cm.

C. Materiały pomocnicze do nauki różnych przedmiotów.

1. konieczne.

Kreda biała do tablicy.
Gąbka lub ściereczka.
Ściereczki do kurzu.
* Glina do ulepianek.
Papier kolorowy do wycinanek.
* Niewymłócone kłosy zbóż.
* Kilka zasuszonych łodyg lnu i próba przędzy lnianej.
* Kilkanaście martwych pszczół.
* Przekroje gałęzi lub pni poprzeczne lub podłużne.
* Kawałki futra np. królika.
* Mech płonnik z zarodniami lub mech torfowiec.
* Kawałki kory ze śladami kornika lub okazy uszkodzeń wywołanych przez inne owady.
* Zasuszone owady — szkodniki np. bielinek, barczatka, sówka chojnówka i t. p.
Bibuła do sączenia.
* Węgiel kamienny.
* Torf.
Woda wapienna.
Świece.
* Drut, blacha, deski, korki i t. p.
* Liczmany rezerwowe (kasztany, krążki, patyczki i t. p.).
Zapasowe komplety kredek.
Komplety z 4 farb (niebieska, żółta, czerwona, czerń obojętna lub siena palona) dla klasy IV.
* Ściereczki lub pędzki.
Tani papier pakunkowy i papier do ćwiczeń w malowaniu (zapas zależny od liczby uczniów).
* Sznurki, przędza szare nici, dostępne materiały papierowe (papier, karton, cięta tektura), materiały drzewne różnego rodzaju oraz materiały dodatkowe (gwoździe, wkrętki, haczyki klej i t. p.) lub zastępcze np. wiklina, rogożyna, sitowie, słoma, łyko, do zajęć praktycznych dla chłopców; dla dziewcząt — zapasowe materiały do szycia (płótno, półpłótno, surówka lub perka).
Mydło do czyszczenia plam.
* Ręcznik prócz osobistych ręczników dzieci.
* Soda, popiół i t. p. do czyszczenia naczyń.
Kilka arkuszy papieru nutowego.

2. pożądane.

* Papa czarna (kawałek).
Papa szara (kawałek).
Smoła.
Dostępne środki do wywabiania plam.
Deska zniszczona przez grzyb domowy.
Środki przeciwko molom, pluskwom i t. p.
Różne materiały do zajęć praktycznych, umożliwiające ich większe urozmaicenie i jak najlepsze dostosowanie do zadań kształcących i potrzeb życiowych.
Rozkład jazdy.

D. Biblioteczka uczniowska.

1. książki konieczne.

Co najmniej po 6 egz. 15 książek ze Spisu ministerialnego lektury uzupełniającej dla klasy IV.

Bibliotekę należy uzupełniać w miarę ukazujących się spisów lektury uzupełniającej.

Książki można kompletować stopniowo po 5—6 książek corocznie z uwzględnieniem związku z kursami nauki przypadającymi na każdy rok według trzyletnich programów cyklicznych.

2. książki pożądane.

Inne książki ze spisu lektury dla klasy IV w 1 egzemplarzu dozwolone do bibliotek, zwłaszcza dla klas niższych I, II i III.

E. Apteczka szkolna.
Środki lecznicze i opatrunkowe.

1. konieczne.

Broszurka „Pierwsza Pomoc" P. C. K. 1.
Wata odtłuszczona á 50 g. — 200 g.
Jodyna 5% — 20 g.
Pastylki Burowa — 10 past.
Woda utleniona — 200 g.
Krople Inoziemcowa — 20 g.
Krople walerianowe — 20 g.
Amoniak — 25 g.
4 bandaże szer. 2 po 5 cm, 2 po 10 cm.
Agrafki.
Lignina — 200 g.
Opatrunki osobiste — 2 szt.
Gaza sterylizowana w paczkach po 1, 10 m — 4 paczki.
Skrzynka zamykana na pomieszczenie środków leczniczych i opatrunkowych.

2. pożądane.

Motopiryna po 0.5 — 20 tabl.
Talk w blaszance — 100 g.
Tanina — 20 g.
Waselina borna — 30 g.
Ceratka (batyst Bilrotha) 30×40 cm.
Lepki plaster 2.5 cm na 1 m — 6 szt.
Opaski różne — 2 szt.
Chustki trójkątne — 2 szt.
Szyny składane (łubki drewniane) — 2 pary.
Szyny tekturowe — 2 szt.

69.

Nr O. 14164/37. Kraków, dn. 2. VI. 1937 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych w Okręgu w sprawie

księgowania i preliminowania opłat za korzystanie z pokoi gościnnych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 22. V. b. r. Nr I. R. 3709/37 oznajmiło, że opłaty za pokoje gościnne, wpłacane na podstawie ewidencji, prowadzonej zgodnie z okólnikiem Nr 105 z dnia 14 lipca 1933 r. (II. S-3962/33), ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Kuratorium Nr 10 ex 33 poz. 160, tudzież wydatki, związane z utrzymaniem tych pokoi, winny Inspektoraty Szkolne przeprowadzać przez księgę przychodów i rozchodów (wzór Nr 2 do § 9 Tymczasowych przepisów rachunkowo-kasowych dla Inspektoratów Szkolnych).

Dochody, osiągane z pokoi gościnnych, mają Inspektoraty Szkolne preliminować w planach finansowo-gospodarczych (w rubryce Inne). Wydatki na utrzymanie pokoi gościnnych mają Inspektoraty zamieszczać w odpowiednich rubrykach tychże planów (n. p. w rubrykach: opał, oświetlenie, utrzymanie porządku, urządzenie lokalu).

Zasady powyższe mają zastosowanie we wszystkich urzędach i szkołach, posiadających pokoje gościnne, z tą zmianą, że szkoły przeprowadzają omawiane dochody i wydatki przez dzienniki kasowe.

Kurator Okręgu Szkolnego:
J. Stypiński w. r.

70.

Nr O. 15061/37. Kraków, dn. 7. VI. 1937 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu w sprawie

wartości kaucyjnej i wadialnej 4½% Wewnętrznej Pożyczki Państwowej 1937 r. i 4% Pożyczki Konsolidacyjnej.

Na podstawie pisma Ministerstwa Skarbu z dnia 20 maja 1937 Nr D. II. 13177/1/37 Ministerstwo WR. i OP. rozporządzeniem z dn. 31. V. b. r. Nr I. R-4575/37 oznajmiło, że

1) wartość depozytowa (wadialna i kaucyjna) świadectw tymczasowych 4½% Wewnętrznej Pożyczki Państwowej 1937 r., wypuszczonej na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 28 z 1937 r. poz. 207), została ustalona na złotych 70 za 100 złotych wartości imiennej;

2) wartość depozytowa (wadialna i kaucyjna) obligacyj 4% Pożyczki Konsolidacyjnej, oznaczona w rozporządzeniu Ministerstwa WR. i OP. z dnia 27 kwietnia 1937 r. Nr I. R-3601/37 (Dz. Urz. Kurat. Nr 5/37) na złotych 60 za 100 złotych wartości imiennej, ustalona została na złotych 65 (sześćdziesiąt pięć) za sto złotych wartości imiennej.

Kurator Okręgu Szkolnego:
J. Stypiński w. r.

71.

Nr I-11357/37. Kraków, dn. 10. VI. 1937 r.

Do

Inspektorów Szkolnych w Okręgu w sprawie

nadawania prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych.

Zawiadamiam, że Ministerstwo WR. i OP. okólnikiem Nr 32 z dnia 21 kwietnia 1937 r. (Nr II. P. 3206/37) w sprawie nadawania prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych wyjaśniło, co następuje:

Zgodnie z § 7 rozporządzenia Ministra WR. i OP. z dnia 15 grudnia 1936 r. o nadawaniu prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. WR. i OP. Nr 11, poz. 214) po dniu 1 września 1937 r. będą nadawane uprawnienia tym prywatnym szkołom, które spełniają warunki przewidziane w § 2 cytowanego rozporządzenia.

W związku z tym Ministerstwo wyjaśniło, co następuje:

do § 1-go. Za szkoły powszechne prywatne zorganizowane na wzór publicznych szkół powszechnych, można uznawać te szkoły, które stosują w zakresie organizacji i programu wszystkie przepisy, obowiązujące publiczne szkoły powszechne odpowiedniego stopnia, o ile specjalne zarządzenia Ministerstwa WR. i OP. inaczej nie stanowią.

do § 2-go. Przeprowadzane wizytacje w prywatnych szkołach powinny dostarczyć odpowiedniego materiału dla stwierdzenia, czy spełnione zostały poszczególne warunki, wymienione w § 2-gim, dla opracowania wniosków i podjęcia ostatecznych decyzyj.

do § 3-go I. a) Właściwy Inspektor Szkolny, stwierdziwszy, iż dana prywatna szkoła powszechna spełnia warunki, przewidziane w § 2-gim cytowanego rozporządzenia, przesyła Kuratorium do dnia 1 lutego należycie umotywowany wniosek o nadanie uprawnień publicznych szkół powszechnych;

b) wnioski w sprawie uprawnień przedkłada Inspektor Szkolny dla każdej prywatnej szkoły powszechnej oddzielnie.

c) do każdego wniosku Inspektor Szkolny dołącza odpis sprawozdania z ostatniej wizytacji danej szkoły oraz swą opinię odnośnie do poszczególnych punktów omawianego § 2 z ewentualnym uzasadnieniem.

2. Kurator Okręgu Szkolnego podejmuje decyzję w takim terminie, by właściwy Inspektor Szkolny mógł w razie nadania uprawnień zawiadomić o tym interesowaną prywatną szkołę powszechną przed dniem 1 kwietnia tego roku, w którym uprawnienia zostały nadane.

3. Uprawnienia uzyskuje szkoła z tym rokiem szkolnym, w ciągu którego zostały nadane.

4. Ewentualne podania i prośby właścicieli lub kierownictw prywatnych szkół powszechnych w sprawie uprawnień należy załatwiać w myśl obowiązujących przepisów.

do § 5-go. Ewentualne odwołanie nadanych uprawnień powinno następować przed dniem 1 kwietnia.

Inspektorzy Szkolni obowiązani są prowadzić specjalny rejestr prywatnych szkół powszechnych, mających uprawnienia szkół publicznych, odnotowując w nim daty i numery odpowiednich decyzji Kuratorium.

Sprawa świadectw wydawanych przez prywatne szkoły powszechne przed wejściem w życie rozporządzenia o uprawnieniach załatwiona będzie oddzielnie.

Kurator Okręgu Szkolnego:
J. Stypiński w. r.

72.

Nr II. 13072/37. Kraków, dn. 28. V. 1937 r.

Do

Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu oraz państwowego seminarium nauczycielskiego żeńskiego w Krakowie w sprawie

interpretacji regulaminów i statutów.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 10 maja b. r. L. II. S. 3353/37 w związku z postanowieniami, zawartymi w regulaminach przyjmowania uczniów do gimnazjum i liceum ogólnokształcącego oraz w regulaminie ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3 z r. 1937 poz. 57, 58 i 59), przesłało następujące wyjaśnienia:

1. W regulaminie przyjmowania uczniów do państwowego gimnazjum ogólnokształcącego:

w § 5 — ust. drugi — po wyrazach „do klasy 1" powinno być „i innych" (pomyłka drukarska),

w § 14 — ust. trzeci zamiast „§§ 13, 18, 19, 22" powinno być („§§ 13, 18, 22") (pomyłka drukarska),

w § 28 — ust. trzeci — zamiast „Uchwały, powzięte w myśl postanowień §§ 21 i 22" powinno być: „Uchwały powzięte w myśl postanowień § 22 oraz uchwały, dotyczące przyjmowania kandydatów do klas II, III i IV".

Przepis, zawarty w ustępie pierwszym § 28, odnosi się do wszystkich kandydatów: zdających do kl. I-ej i innych.

Jednocześnie Ministerstwo zaznaczyło, że dla protokółów, wymienionych w § 28, nie będą ogłoszone specjalne wzory.

W związku z pytaniem Kuratorium, dotyczącym przyjmowania kandydatów do klas niższych od tej, do której złożyli egzamin z wynikiem ujemnym, Ministerstwo wyjaśniło, że przypadki takie są dopuszczalne, o ile komisje egzaminacyjne uznają dostateczne przygotowanie kandydatów.

2. Regulamin egzaminu ukończenia gimnazjum (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3/37 poz. 58):

a) W myśl ust. 3-go § 10 ćwiczenia cielesne nie są przedmiotem tego egzaminu, a wydrukowany omyłkowo wiersz ostatni we wzorze świadectwa egzaminu („z ćwiczeń cielesnych") należy skreślić.

b) Wykazy ocen z kl. IV, o których mowa w § 4 — ustęp dziewiąty —, są przeznaczone wyłącznie dla użytku Komisji egzaminacyjnej i mogą być zwracane kandydatom bez względu na wynik egzaminu.

c) Eksterni nie są obowiązani przedstawiać t. zw. świadectw moralności.

d) Dopuszczanie do tego egzaminu kandydatów ze szkół bez praw (§ 5) jest związane ściśle z wyznaczeniem przez Kuratorium komisyj egzaminacyjnych, a rola Kuratorium przy dopuszczaniu tych kandydatów do egzaminu sprowadza się do zbadania ich dokumentów oraz sprawdzenia, czy uiścili taksę egzaminacyjną; wyniki klasyfikacji rocznej w klasie IV-ej oraz wykazy ocen nie mają w tym przypadku istotnego znaczenia dla decyzji Kuratorium.

e) Poruszona przez Kuratorium kwestia, czy skreślenie kandydata z listy zdających (§§ 14 i 27) jest równoznaczne z nie zdaniem egzaminu zostanie wyjaśniona oddzielnie.

3) Regulamin przyjmowania uczniów do liceum ogólnokształcącego.

a) Treść § 16 odnosi się wyłącznie do kandydatów do kl. I.

b) Zarówno w liceach z polskim, jak i z obcym językiem nauczania przedmiotami egzaminu wstępnego są tylko te, które zostały wymienione w § 10.

Wreszcie Ministerstwo wyjaśniło, że uczniom klas IV-ych gimnazjów państwowych lub prywatnych z prawami, którzy nie otrzymują świadectwa ukończenia gimnazjum, można wydawać roczne wykazy ocen.

Kurator Okręgu Szkolnego:
J. Stypiński w. r.

73.

Nr II. 13619/37. Kraków, dn. 16. VI. 1937 r.

Do

Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu w sprawie

taksy administracyjnej w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach.

Zawiadamiam, że p. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem Nr 55 z dnia 3 czerwca 1937 roku (I. R. 4830/37) z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1937 r. zarządził pobieranie w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach taksy administracyjnej rocznej w wysokości 30 złotych.

Dzieci rodziców niezamożnych, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać — począwszy od I półrocza klasy I — ze zwolnienia od taksy administracyjnej. Zwolnienie od taksy administracyjnej należy stosować w odniesieniu do dzieci niezamożnych inwalidów wojennych, niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari" i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości.

Radom Pedagogicznym przysługuje prawo zwalniania od taksy administracyjnej w granicach 25 % liczby uczniów w danej szkole. Gdyby wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia większej liczby zwolnień, powinny Dyrekcje szkół uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1 listopada, a w II półroczu do dnia 1 kwietnia.

Nie pobiera się taksy administracyjnej od dzieci, uczęszczających do szkół ćwiczeń państwowych liceów pedagogicznych i pedagogiów, zorganizowanych na zasadach, wskazanych w § 14 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 6 marca 1937 r. o organizacji państwowego liceum pedagogicznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3, poz. 56).

Decyzja Rady Pedagogicznej o udzieleniu zwolnień od taksy administracyjnej następuje do dnia 20 października na skutek podania, wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej do dnia 20 września. Dyrekcja szkoły może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w I półroczu, korzystaja ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, o ile istnieją nadal warunki, od których zależy zwolnienie. Uczniowie nie zwolnieni od taksy obowązani są wpłacać ja ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj Rady Pedagogicznej najpóźniej jednak do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

Uczniowie, wstępujący do państwowych liceów pedagogicznych i pedagogiów, składają w dyrekcji szkoły deklaracje, podpisane przez rodziców lub opiekunów prawnych, że po ukończeniu liceum pedagogicznego (pedagogium) pełnić będą służbę nauczycielską w publicznych szkołach powszechnych w ciągu lat trzech lub dokonają zwrotu kwoty 170 zł za każdy rok nauki, pobieranej w tych szkołach. Wzór deklaracji i sposób jej składania wskażą osobne przepisy.

Postanowienia punktów VII, IX-a XII-a i XII-b okólnika Nr 85 z dnia 14 czerwca 1937 r. (I. R. 4547/34) o opłatach szkolnych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących, państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6—7, poz. 96) obowiązują w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

74.

KOMUNIKATY.

Kuratorium organizuje w dniach od 4 do 23 sierpnia 1937 r. w Czernichowie nad Wisłą kurs oświatowo-teatralny dla pracowników oświatowych z terenu Okręgu.

Kurs będzie pomieszczony w budynku szkoły rolniczej i będzie miał charakter internatowy.

W kursie mogą wziąć udział czynni pracownicy oświatowo-teatralni o uzdolnieniach śpiewaczych lub muzycznych, przy czym Inspektoraty Szkolne i Dyrekcje Szkół w opinii zamieszczonej na podaniach kandydatów winny wyraźnie zaznaczyć, czy i o ile dany kandydat(tka) może być przydatny do prac teatralnych w skali szerszej (np. gminy zbiorowej, powiatu i t. p.).

Pożądane, aby z każdego powiatu przynajmniej 1 osoba, mająca warunki szerszego oddziaływania na pracę teatralną, wzięła udział w kursie.

Stosunek ilościowy zgłaszanych kandydatek i kandydatów na kurs powinien być o ile możności równy.

Osoby, które ukończyły kursy oświatowo-teatralne dłuższe niż 5-dniowe, udziału w kursie brać zasadniczo nie mogą.

Program kursu obejmie 140 godzin wykładów, zajęć i ćwiczeń praktycznych.

Uczestnicy kursu opłacają kwotę 43 złote na pokrycie kosztów pobytu i całkowitego wyżywienia na kursie, a nadto pokrywają koszty przejazdu na kurs i z kursu.

Dojazd do Czernichowa jest następujący: Koleją do stacji Brzeźnica, skąd 4 km furmanką do Czernichowa (przejazd promem przez Wisłę), albo koleją do Krakowa, następnie autobusem z Krakowa do Czernichowa (22 km, komunikacja odbywa się raz dziennie).

Uczestnicy obowiązani są przywieźć na kurs pościel (koc, poduszkę, prześcieradło), przybory toaletowe, pantofle do rytmiki i tańców, pożądane: pyjama do rytmiki, oraz kostium kąpielowy.

Nadto uczestnicy powinni przywieźć z sobą instrumenty muzyczne, jak: skrzypce, klarnety, flety, altówki oraz posiadane zbiory pieśni regionalnych, obrzędów i t. p.

Podania o przyjęcie na kurs winni kandydaci składać za pośrednictwem Inspektoratów Szkolnych (wzgl. Dyrekcyj szkół) do Kuratorium w nieprzekraczalnym terminie do dnia 20 czerwca 1937 r.

W podaniu należy podać: 1) stanowisko służbowa (zawód), 2) ilość lat życia i ilość lat pracy zawodowej (ostatnie podają tylko nauczyciele), 3) stan cywilny, 4) wykaz odbytych studiów, 5) ukończone dotychczas kursy oświatowe i teatralne, 6) przebieg dotychczasowej pracy oświatowej i teatralnej, 7) jakim działem pracy teatralnej kandydat specjalnie się interesuje, 8) adres, pod którym należy kandydatowi wysłać zawiadomienie o ewent. przyjęciu na kurs.

Na kurs będą mogli przyjechać tylko ci kandydaci (tki), którzy otrzymają z Kuratorium pisemne zawiadomienie o przyjęciu.

Zawiadomienia te zostaną rozesłane w czasie między 20 czerwca, a 10 lipca b. r.

Po otrzymaniu zawiadomienia kandydaci winni wpłacić kwotę 10 zł tytułem zadatku na koszty utrzymania na kursie. O sposobie dokonania wpłaty uczestnicy zostaną powiadomieni.

Kierownikiem pedagogicznym kursu będzie okr. instr. o. p. p. M. Mikuta.

Warunki przyjęcia do Państwowego Pedagogium w Krakowie.

Od 10 lat istnieje w Krakowie uczelnia o dwuletnim studium naukowym, której zadaniem jest kształcenie nauczycieli szkół powszechnych. Organizacja Państwowego Pedagogium opiera się na Statucie Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 28 lipca 1928 r. (Dziennik Urzędowy Nr 8 1928 r.) oraz na Ustawie o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r.

Warunkiem przyjęcia na studia do Pedagogium jest posiadanie matury gimnazjum (z 8-io kl. gimnazjum ogólnokształcącego).

W Pedagogium istnieją cztery wydziały:

1) polonistyczny wraz z historią;
2) germanistyczny wraz z dziejami kultury polskiej;
3) przyrodniczo - geograficzny;
4) fizyko - matematyczny.

Praktyka zawodowa słuchaczy odbywa się w 7-mio klasowej szkole ćwiczeń oraz w innych szkołach powszechnych, przydzielonych jako zastępcze szkoły ćwiczeń. Rok szkolny w pedagogium rozpoczyna się w początku września.

Warunki przyjęcia.

Celem przyjęcia na studia do Państwowego Pedagogium w Krakowie należy przesłać podanie na ręce Dyrekcji z następującym załącznikami:

1) świadectwo urodzenia;
2) świadectwo dojrzałości (8 kl. gimnazjum);
3) krótki życiorys;
4) oświadczenie co do wyboru grupy studiów specjalnych;
5) świadectwo moralności w razie przerwy w studiach co najmniej półrocznej.
6) dowód stwierdzający stosunek do służby wojskowej (u mężczyzn).

Świadectwo zdrowia i przydatności do zawodu nauczycielskiego wydaje lekarz szkolny Państwowego Pedagogium w Krakowie.

Termin wnoszenia podań.

Podania o przyjęcie należy składać na rok szkolny 1937/38 od dnia 1 czerwca do dnia 30 sierpnia 1937 r. W wypadku przychylnego załatwienia podania otrzymują kandydaci zawiadomienie o terminie egzaminu wstępnego oraz badań lekarskich. O przyjęciu na studia do Państwowego Pedagogium w Krakowie decyduje ostatecznie egzamin konkursowy.

Zakres egzaminu wstępnego.

Egzamin wstępny obejmuje przedmioty studiów specjalnych oraz psychologię w zakresie gimnazjalnym, nadto odbywa się badanie słuchu muzykalnego kandydatów (tek).

Opłaty.

Słuchacze Pedagogium są obowiązani uiścić taksę administracyjną, która wynosi 30 zł rocznie oraz złożyć składkę na Bratnią Pomoc i na Fundusz Wycieczkowy razem zł 20 rocznie. Taksę administracyjną wpłaca się w dwóch ratach półrocznych. Pierwszą do końca listopada, drugą do końca kwietnia.

Bursa.

Przy Państwowym Pedagogium w Krakowie istnieją dwie bursy dla młodzieży męskiej i żeńskiej, w których słuchacze (ki) niezamożni korzystają z mieszkania bezpłatnego, albo za niską opłatą.

Informacje.

Szczegółowe informacje zawiera publikacja p. t. „Państwowe Pedagogium — Program i Organizacja Nauki" wydane nakładem Bratniej Pomocy Studentów tutejszego Zakładu. Cena za 1 egz. wynosi 1.50 zł, oraz porto. Do nabycia w sekretariacie Państwowego Pedagogium w Krakowie.

Organizacje młodzieży.

W Państwowym Pedagogium w Krakowie istnieje Bratnia Pomoc Studentów państwowego pedagogium, której celem jest użyczanie stu-

dentom pomocy materialnej. Nadto istnieją Koła Naukowe i Koło Pracy Społeczno-Oświatowej.

Uprawnienia absolwentów.

Po ukończeniu studiów i złożeniu egzaminu dyplomowego otrzymują absolwenci dyplom na nauczyciela szkół powszechnych. Absolwentom Pedagogium w służbie nauczycielskiej przysługuje prawo do uposażenia wyższego o jedną grupę, t. j. służbę zaczynają od X-tej grupy uposażeń, po czym po trzech latach pracy i złożeniu egzaminu praktycznego (obowiązującego wszystkich początkujących nauczycieli, niezależnie od posiadanego wykształcenia) przechodzą do grupy IX.

———

Warunki przyjęcia do Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego na studium 3-letnie Wychowania Fizycznego w roku 1937/38.

W roku bieżącym do Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego przyjmowane będą kobiety i mężczyźni w wieku od lat 19 do 25, posiadający (e) maturę gimnazjalną [1]). Dla mężczyzn konieczny jest warunek odbycia służby wojskowej, a co najmniej II stopnia w przysposobieniu wojskowym.

Podanie o przyjęcie do Instytutu reflektanci (tki) wnieść winni (e) do Dyrekcji (Warszawa 32 — Bielany — C. I. W. F.) do dnia 15-go czerwca. Do podania należy dołączyć:

a) świadectwo obywatelstwa,

b) metrykę urodzenia,

c) świadectwo dojrzałości. W wypadku składania egzaminu dojrzałości w okresie składania podania wystarczy odpowiednie zaświadczenie władz szkolnych,

d) świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza urzędowego,

e) świadectwo moralności w wypadkach, jeśli między ukończeniem szkoły średniej, a wniesieniem podania do Instytutu upłynął rok lub więcej, w których kandydat (tka) nie uczęszczał (a) do innego zakładu naukowego (oficerów rezerwy świadectwo moralności nie obowiązuje),

f) świadectwo posiadania P. O. S.,

g) zaświadczenie z odbytych obozów, kursów p. w., względnie odbytej służby wojskowej, z ukończenia II stopnia p. w., sprawności harcerskiej do obrony kraju, pracy w organizacjach społecznych i t. p.,

h) zobowiązanie (w wypadku niepełnoletności kandydata (tki) od rodziców, względnie opiekunów, że w wypadku przyjęcia do Instytutu kandydat (tka) będzie uiszczał (a) regularnie należności pieniężne, oraz że podczas studiów w Instytucie będzie się utrzymywał (a) na koszt własny,

i) życiorys napisany własnoręcznie,

j) trzy fotografie nienaklejone podpisane własnoręcznie.

Po rozpatrzeniu podań Dyrekcja Instytutu wyśle kandydatom (tkom) wezwanie na obóz wstępny, który trwać będzie od dnia 27. VI. do dnia 28. VII., a który poprzedzać będą badania lekarskie, przeprowadzone na miejscu w Instytucie od dnia 22. VI. Podania nieuwzględnione zostaną zwrócone wraz ze złożonymi dokumentami w terminie do 20. VI.

Kandydaci (tki) przyjęci (te) na kurs eliminacyjny poddani (ne) będą:

a) badaniom lekarskim i psychotechnicznym,

b) egzaminom pisemnym z zakresu wiadomości ogólnych, które kandydaci (tki) nabierają w szkole średniej, ze szczególnym uwzględnieniem przyrodoznawstwa i nauk społecznych,

c) próbie sprawności fizycznej, w której kandydaci (tki) muszą się wykazać następującymi minimami:

Bieg 60 m kandydatki 10.6 sek.; kandydaci —,
Bieg 100 m kandydatki —, kandydaci 13.8 sek.,
Bieg 500 m kandydatki 2 m 10 sek., kandydaci —,
Bieg 1000 m kandydatki —, kandydaci 3 min. 30 sek.,
Bieg z przeszkodami kandydatki 28 sek., kandydaci —,

Rzut granatem 500 g dowolną ręką kandydatki —, kandydaci 45 mtr

Rzut piłką palantową dowolną ręką kandydatki 25 mtr, kandydaci —,

Rzut piłką uszatą kandydatki 20 mtr, kandydaci 30 mtr.

Skok wzwyż z rozbiegiem kandydatki 105 cm, kandydaci 125 cm.

Skok wdal z rozbiegiem: kandydatki 3 mtr, kandydaci 4.50 mtr.

Pływanie stylem naprzemianręcznym: kandydatki 25 mtr., kandydaci 50 mtr.

lub piersiowym: kandydatki (czas dowolny), kandydaci 1 min.

Wspinanie po linie 5 mtr.: kandydatki —, kandydaci 10 sek.

Wstępowanie na kratę: kandydatki 8 sek., kandyd. —,

Podpór, uginanie ramion: kandydatki —, kandydaci 10 razy,

Półzwis, uginanie ramion: kandydatki 10 razy, kandydaci —,

Stanie na rękach z oparciem: kandydatki poprawne, kandydaci 3 sek.,

Wymyk: kandydatki 1 raz, kandydaci 1 raz,

Przewrót wprzód, wtył i mostek (dla kobiet).

Na kursie eliminacyjnym bezwarunkowo odrzuceni (ne) będą kandydaci (tki), których stan zdrowia nie będzie odpowiadał stawianym wymaganiom, których uzębienie nie jest gruntownie wyleczone i ewentualnie uzupełnione i u których stwierdzone zostanie przemęczenie się wody, oraz ilość przesądzonej i zatrzymanej wskutek forsownego treningu, lub przygoto-

[1]) W wyjątkowych wypadkach na wniosek Kuratorów Okręgów Szkolnych na studia mogą być przyjęte osoby, posiadające maturę seminaryjną i conajmniej 3 (trzy) lata praktyki w szkolnictwie. Osoby te po ukończeniu Instytutu otrzymać mogą świadectwa z odbytych studiów w Instytucie i złożenia egzaminów przed Państwową Komisją Egzaminacyjną według wzoru przewidzianego przez Ministerstwo W. R. i O. P., natomiast bez złożenia egzaminu maturalnego nie będą mogły uzyskać normalnego dyplomu, oraz praw do ubiegania się o stopnie naukowe.

wań, w zakresie ćwiczeń cielesnych do egzaminu eliminacyjnego.

Wezwani (ne) na kurs kandydaci (tki) wnoszą opłatę za kurs w wysokości 50 zł., jako koszta egzaminu i pełnego utrzymania z zakwaterowaniem w C. I. W. F. i w obozie. Nadto wezwani (ne) na kurs kandydaci (tki) muszą posiadać:

a) własną pościel (2 prześcieradła, koc, poduszka),

b) strój gimnastyczny kompletny.

Uwaga: Drogę do Instytutu i z powrotem kandydaci (tki) odbywają na koszt własny, przy czym przysługują im 50% ulgi, które otrzymać mogą w najbliższej Komendzie Przysposobienia Wojskowego na podstawie zaświadczenia Dyrekcji C. I. W. F. dołączonego do wezwania na kurs eliminacyjny.

Po obozie wstępnym Dyrekcja Instytutu wybierze 30 kandydatów i 30 kandydatek na kurs trzyletni wychowania fizycznego. Kandydaci (tki) zakwalifikowani (ne) do przyjęcia do Instytutu obowiązani (ne) są mieszkać w internatach Instytutu oraz:

1) skorygować wady wzroku zapomocą szkieł,

2) wpłacić wpisowe w wysokości 20 zł na potrzeby kulturalne słuchaczów (czek) Instytutu,

3) uiszczać opłaty miesięczne w wysokości 115 zł tytułem kosztów całkowitego utrzymania, łącznie z praniem bielizny, wyżywieniem, leczeniem, opłatami laboratoryjnymi i bibliotecznymi i ubezpieczeniem,

4) zakupić kompletny strój ćwiczebny, turystyczno-narciarski i łyżwiarski, kosztem około 200 zł według następującego wykazu:

2 kompl. ciepłych kostiumów ćwiczebnych,
3 kompl. kostiumów gimnastycznych,
1 para trzewików gimnastycznych,
1 para trzewików z kolcami,
1 para trzewików narciarskich,
1 para trzewików łyżwiarskich,
1 para pantofli gimnastycznych,
1 para nart kompletnych z kijkami,
1 para łyżew (salchow),
1 wiatrówka,
1 para spodni narciarskich,
1 plecak,
1 para skarpetek,
1 para pantofli białych,
1 czapka narciarska,
1 rakieta tenisowa,
1 pasek biały,
1 para trzewików szermierczych (dla mężczyzn),
3 klingi do nauki szermierki,
1 para spodni białych reprezentac. (dla mężczyzn),
1 koszula biała reprezentac. (dla mężczyzn),
1 sukienka biała reprezentac. (dla kobiet).

5) wnieść po ukończeniu studiów opłatę 40 zł na koszta egzaminu końcowego,

6) stosować się ściśle do przepisów regulaminu wewnętrznego i wszelkich zarządzeń Dyrekcji Instytutu,

7) zwrócić koszta wszelkich spowodowanych z własnej winy uszkodzeń sprzętu i urządzeń,

8) odbyć po trzecim roku studiów przed uzyskaniem ostatecznego świadectwa z ukończenia Instytutu praktykę w jednym z obozów letnich,

9) wykazać się po za pracą objętą programami Instytutu, w chwilach wolnych od studiów pracą samokształceniową w organizacji Bratniej Pomocy Słuchaczów Instytutu, w kompletach dziecięcych, ogródku jordanowskim it. p.

Po ukończeniu trzyletniego studium w Instytucie kandydaci (tki):

1) uzyskują prawo ubiegania się o stopień naukowy magistra wych. fiz. na zasadach ustalonych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,

2) otrzymują dyplomy ukończenia Instytutu, oraz świadectwa uprawniające do nauczania ćwiczeń cielesnych w szkołach, kierownictwa wychowaniem fizycznym w klubach, stowarzyszeniach, oraz do objęcia stanowisk kierowników (czek) hufców szkolnych, jak również podinspektorów (ek) drużyn ratowniczych P. C. K. i L. O. P. P.

W wyjątkowych wypadkach słuchacze (czki) Instytutu, poczynając od 2-go roku studiów, ubiegać się mogą o przyznanie pożyczek zwrotnych na warunkach określonych specjalnym regulaminem.

W wypadkach zalegania z opłatami słuchacze (czki) zalegający (e) będą usuwani z Instytutu.

Uwaga.

W chwili obecnej złożony został projekt przekształcenia trzyletniego studium W. F. w Instytucie na Studium Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego. Decyzji ostatecznej oczekiwać należy w połowie czerwca br. Kandydaci (ki) czy to w drodze korespondencyjnej, czy to przy okazji stawienia się na kurs eliminacyjny powiadomieni (e) zostaną o ostatecznym rozstrzygnięciu sprawy. W razie pomyślnego jej załatwienia studenci (tki) trzyletniego studium W. F. w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego byliby równocześnie studentami (tkami) Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie ze wszystkimi tego stanu rzeczy konsekwencjami. Studia uniwersyteckie W. F. dodatkowych opłat nie przewidywałyby. Natomiast dałoby to możność studentom (kom) C. I. W. F. prowadzenia w Uniwersytecie J. P. studiów równoległych z zakresu drugiego przedmiotu i uzyskiwania stopni naukowych magistrów wychowania fizycznego i przedmiotu dodatkowego, uprawniających do nauczania w szkolnictwie średnim.

Wzorem lat ubiegłych Książnica Atlas S. A. ufundowała na rok szkolny 1937/38 dwadzieścia pięć stypendiów dla uczniów szkół średnich w wysokości po zł 100.— każde. W bieżącym roku wypłacone będą następujące stypendia:

1. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem w nauce języka polskiego.

2. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem do historii.

3. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem do matematyki.

4. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce geografii.

5. Dwa stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce języków nowożytnych.

6. Dwa stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce filologii klasycznej.

7. Pięć stypendiów uczniom (uczennicom) szkół średnich handlowych, odznaczającym się dobrymi postępami w nauce przedmiotów handlowych.

Powyższe stypendia będą wypłacone w dniu 11 listopada 1937 za pośrednictwem Dyrekcji szkoły, do której dany uczeń uczęszcza.

Zarząd Ski Akc. Książnica-Atlas prosi wszystkie Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących oraz szkół handlowych, aby w porozumieniu z Radą Pedagogiczną podały do wiadomości Zarządu w terminie do 10 października 1937 r. imię i nazwisko jednego ucznia (uczenicy), zasługującego na otrzymanie jednego z wyżej wymienionych stypendiów.

Przyznanie stypendiów nastąpi na posiedzeniu Rady Nadzorczej drogą losowania. Dlatego obok nazwiska ucznia, zakładu, do którego uczęszcza, właściwego województwa oraz przedmiotu, w którym uczeń (uczenica) celuje, nie należy podawać żadnego uzasadnienia.

Nawiązując do zarządzenia z dnia 6 marca 1937 r. Nr O. 5510/37, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Kuratorium Nr 3, poz. 28, zawiadamia się na podstawie pisma Dyrekcji Okręgu Poczt i Telegrafów w Lublinie z dn. 14. V. b. r. Nr Org. 30, że z dniem 20 maja b. r. wprowadzono trzyrazowe tygodniowe doręczanie przesyłek pocztowych w powiatach: koneckim, kozienickim, opczyńskim, opatowskim, radomskim, sandomierskim i iłżeckim.

Podaje się do wiadomości Dyrekcyj szkół, że ku uczczeniu wielkich tradycyj wojska i Jego dostojnego w odrodzonej Ojczyźnie przeznaczenia Wojskowe Biuro Historyczne Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych wydało nadzwyczaj cenne dzieło zbiorowe o wartości historycznej p. t. „Zarys Historii Wojennej Pułków Polskich", który obejmuje dzieje wszystkich oddziałów, posiadających tradycję bojową, w dobie Zmartwychwstania Ojczyzny.

Monumentalne to dzieło, składające się z 5-ciu dużych tomów, obejmuje historię 185 pułków broni i dywizjonów artylerii konnej, daje obraz organizacji oddziałów w dobie wojny, ich działań bojowych i dorobku wojennego. Jest to zatem jedyne wydawnictwo, które w sposób popularno-naukowy ujmuje całokształt dziejów wojennych naszej siły zbrojnej w dobie Zmartwychwstania Ojczyzny. Daje ono pełny i barwny obraz czynów i wysiłków zarówno jednostek, jak i całego wojska.

Wszyscy, których interesują dzieje wojska polskiego, którzy byli żołnierzami w dobie wojny, a szczególnie odznaczeni krzyżami orderu wojennego „Virtuti Militari" i „Krzyżami Walecznych" znajdą w „Zarysie" wspomnienie swego udziału w walce o wolność Ojczyzny.

Ze względu na wysoką wartość historyczną i zobrazowanie dziejów obrony Państwa, wysiłku bohaterskiego w imię walki o całość granic i zachowanie wiary w siły narodowe Ojczyzny, zagrożonej nawałą bolszewicką, jest rzeczą wysoce pożądaną, aby dzieło to znalazło się we wszystkich bibliotekach urzędu.

Cena całego dzieła w ozdobnej oprawie wynosi 180 zł. Jednak dla udostępnienia jak najszerszemu ogółowi możliwości nabycia tego dzieła — wydawnictwo ogłosiło ulgowe jego nabywanie na warunkach ratalnych, po 10 zł miesięcznie.

Zamówienia należy przesyłać do Głównej Księgarni Wojskowej, Warszawa, Krakowskie Przedmieście Nr 11.

75.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Gleba i jej znaczenie w życiu rośliny.*)

Zagadnienie gleby i jej znaczenia w życiu rośliny wymaga innego traktowania w szkołach miejskich, a innego w szkołach z przewagą młodzieży wiejskiej, ponad to innego w szkole z ogrodem i bez ogrodu. Oczywiście, że najogólniej będzie ono omówione w szkole miejskiej bez ogrodu.

Zagadnienie to można rozłożyć na cztery zasadnicze tematy, a mianowicie:

1) fizyczne własności gleby,
2) chemiczne własności gleby,
3) rozwój rośliny w zależności od gleby,
4) bakterie korzeniowe.

Dwa pierwsze zagadnienia, a mianowicie chemiczne i fizyczne własności gleby możnaby przerobić np. przy omawianiu zbóż. Zagadnienie trzecie (rozwój rośliny w zależności od gleby) przy kiełkowaniu i przy omawianiu stosunku systemu korzeniowego do gleby, a zagadnienie ostatnie (bakterie korzeniowe) przy omawianiu assymilacji azotu.

I, II Fizyczne i chemiczne własności gleby.

Na lekcjach ćwiczeniowych należy przerobić następujących pięć ćwiczeń, z których dwa pierwsze, odnoszące się do fizycznych własności gleby, są demonstracyjne, a trzy dalsze, odnoszące się do chemicznych własności, dadzą się przerobić wspólnym frontem.

Ćw. 1. Dokładnie wysuszone i równe co do ciężaru (20 g) ilości piasku gruboziarnistego, drobnoziarnistego, gliny sproszkowanej i ziemi ogrodowej sproszkowanej wsypujemy do lejków, których otwór jest zatkany bibułą. Lejki wstawiamy do probówek i nalewamy do nich po 20 cm^2 wody. Badamy szybkość przesączania się wody, oraz ilość przesączonej i zatrzymanej wody w glebie.

Możliwy jest wynik następujący:

Najszybciej przesącza się woda przez piasek gruboziarnisty, dwa razy tak długo przez piasek drobnoziarnisty, sześć razy dłużej przez ziemię ogrodową, a przeszło sto razy tak długo przez glinę.

Najwięcej wody przechodzi przez piasek gruboziarnisty, mniej przez ziemię ogrodową, a najmniej przez glinę.

Ćw. 2. Do rurek szklanych o średnicy dochodzącej do 2 cm., o długości 60 cm., których jeden koniec obwiązany jest kawałkiem gazy lub gałganka, wsypujemy dobrze wysuszony piasek gruboziarnisty, drobnoziarnisty, miałką glinę i miałką ziemię ogrodową i ubijamy szczelnie każdą z tych gleb. Ilość gleb w poszczególnych rurkach jest równa pod względem objętości, nie zaś pod względem ciężaru. Wszystkie rurki wstawiamy do jednego naczynia z wodą i obserwujemy szybkość podnoszenia się wody w rurkach, oraz końcowy poziom wody w rurkach.

Najszybciej wznosi się woda w piasku gruboziarnistym, potem drobnoziarnistym, ziemi ogrodowej a najwolniej w glinie. Końcowy efekt (po paru dniach) jest taki, że najwyżej wznosi się woda w rurce z gliną, drugie miejsce zajmuje ziemia ogrodowa, trzecie piasek drobnoziarnisty, a ostatnie gruboziarnisty.

Duże różnice między włoskowatością piasku grubo i drobnoziarnistego wskazują na ogromne znaczenie grubo-lub drobno-ziarnistości gleby.

Nastawienie obydwu ćwiczeń demonstracyjnych wraz z zanotowaniem początkowych wyników zajmie 10 do 15 minut czasu.

Jeśli klasa jest dzielona na grupy, lepiej jest powyższe ćwiczenia nastawić na wspólnej lekcji, a odczytanie wyników oraz ich omówienie przenieść na lekcję ćwiczeniową, poświęconą opracowaniu chemicznych własności gleby.

Ćw. 3. Do każdej z trzech szklanek wsypujemy jednakowe ilości różnych gleb. Do jednej wsypujemy nieco gleby próchniczej, do drugiej gleby gliniastej, do trzeciej piaszczystej. Następnie zalejemy glebę w każdej szklance jednakową ilością wody i zamieszamy.

Obserwujmy stopień zanieczyszczenia wody we wszystkich szklankach i zanotujemy, co się dzieje z glebą po upływie pewnego czasu.

Po zalaniu wodą gleby, znajdującej się w szklance, można zauważyć zmętnienie wody. Silne zmętnienie występuje w wodzie znajdującej się w szklance z glebą próchniczą i gliniastą, słabsze tam, gdzie jest gleba piaszczysta. Można zaobserwować, że poszczególne cząstki zawieszone w wodzie opadają zwolna i woda zaczyna się klarować.

Najszybciej proces ten zachodzi w naczyniu z glebą piaszczystą, najpóźniej z glebą próchniczą. Po ustaniu się wody we wszystkich szklankach można zauważyć, że tam, gdzie była gleba próchnicza, osad ziemisty tworzy jednolitą warstwę, a na powierzchnię wody wypływają kawałeczki listków lub patyczków. Tam, gdzie była gleba gliniasta, tworzą się dwie warstwy (gdy gleba wzięta z podglebia) lub trzy warstwy (jeżeli gleba wzięta z powierzchni). Na dole układa się warstwa z grubszych cząstek, potem nieznaczna warstwa próchnicza, a na samej powierzchni cieniutka warstwa ilasta. Tam, gdzie był piasek, powstaje mniej więcej jednolita warstwa z tym, że grubsze ziarnka piasku opadają na dno, mniejsze układają się powyżej.

Ponieważ w ćwiczeniu tym woda czyści się dopiero po upływie dłuższego czasu i dopiero

*) Artykuł ten jest wynikiem pracy zespołowej Ogniska metodycznego biologii w Krakowie.

po dłuższej chwili widoczne jest warstwowanie osadów, przeto uczniowie winni przejść na razie do ćwiczenia czwartego.

Ćwicz. 4. Do probówki wsypujemy nieco gleby próchniczej i spalamy ją w płomieniu lampki spirytusowej. Podobnie postąpimy z glebą gliniastą i piaszczystą. Zanotujemy wyniki.

Przy podgrzaniu gleby próchniczej można zauważyć wydzielanie się wody, ponad to daje się odczuć nieprzyjemna woń i zawartość gleby w probówce szybko się zmniejsza.

W glebie gliniastej można również zaobserwować wydzielanie się wody. Poza tym cząstki gleby tworzą silnie stwardniałe grudki. Brak ich jest w glebie piaszczystej.

Ćw. 5. Różne próbki gleb zalewamy kolejno kwasem solnym. Wynik, wniosek.

Pod wpływem kwasu solnego w glebie próchniczej nie można zaobserwować burzenia się, w glebie piaszczystej jest ono minimalne, wyraźne natomiast w glebie gliniastej.

Po przerobieniu fizycznych i chemicznych własności gleby należałoby na jednej z wiosennych wycieczek zapoznać młodzież z glebą i podglebiem, następnie z rodzajem gleb ze względu na materiał, z którego się składają, oraz ze względu na ich właściwości.

Jeżeli w klasie jest duży procent młodzieży wiejskiej, to należy wtedy omówić znaczenie okopywania, orki, bronowania i wałowania.

III. Rozwój rośliny w zależności od gleby.

Zagadnienie zależności rośliny od gleby rozbić można na dwie części, z których jedną należałoby omówić przy kiełkowaniu, a to jako zależność życia rośliny od gleby w czasie kiełkowania, a drugą przy systemie korzeniowym, jako zależność rośliny od gleby w czasie wegetacji.

Nastawienie ćwiczeń i ich przebieg nie może się odbywać wspólnym frontem, lecz raczej demonstracyjnie na lekcjach, albo lepiej po lekcjach w godzinach nadobowiązkowych zajęć w pracowni.

Udział w nastawianiu ćwiczeń mogą brać wybrani uczniowie (uczenice). Ich obowiązkiem byłoby również notowanie przebiegu ćwiczeń i robienie odpowiednich szkiców. Reszta uczniów (uczenic) zapozna się z przebiegiem ćwiczeń, odwiedzając pracownię w czasie przerw między lekcjami.

Po ukończeniu pewnej ilości ćwiczeń następuje lekcja omówieniowa, na której na podstawie sprawozdań uczniów, biorących udział w nastawianiu ćwiczeń, można wyciągnąć odpowiednie wnioski, a po uzupełnieniu teorią, opracować zagadnienia.

W pierwszej części tematu, odnoszącego się do zależności rośliny od gleby w czasie kiełkowania uwzględnić warto następujące zagadnienia:

a) zależność kiełkowania od wilgotności gleby,

b) od dopływu powietrza do gleby,

c) od głębokości siewu.

a. Zależność kiełkowania od wilgotności gleby.

Ćw. 1. W dwóch jednakowych co do wysokości i objętości zlewkach (50 cm³) wypełnionych ziemią piaszczystą zasadzić suche nasiona fasoli, przysypując je warstwą gleby równą grubości nasienia. Z dwu naczyń tylko jedno podlewać. Po kilku dniach wykiełkują nasiona tylko w glebie podlewanej. Użycie zlewek zamiast wazonków proponowane jest jedynie ze względu na przeźroczystość ścian i możność obserwacji systemu korzeniowego.

Dodatkowo dla wykazania drogi, którą woda wnika w głąb nasienia w czasie kiełkowania, można przeprowadzić następujące ćwiczenie:

Ćw. 2. Suche nasiona umieścić w doniczce z wilgotną ziemią tak, by dwa wystawały nad powierzchnię ziemi znaczkiem, a dwa odwrotną do znaczka stroną.

Szybkie pęcznienie drugich (około dwu dni) i następnie ich kiełkowanie w przeciwieństwie do pierwszych, które pozostają bez zmiany, wykazuje drogę wniknięcie wody do nasienia.

b. Zależność kiełkowania od dopływu powietrza do gleby.

Ćw. 3. Małą doniczkę wypełnić szlamem i zanurzyć ją do połowy w naczyniu z wodą. W doniczce zasadzić nasiona fasoli, przysypując je warstwą szlamu, równą grubości nasienia.

Nasiona nie wykiełkują z braku powietrza.

c. Zależność kiełkowania od głębokości siewu.

Ćw. 4. Zasadzić w doniczce nasiona fasoli w głębokości 5, 10 i 15 cm od powierzchni ziemi. Najwcześniej wykiełkują pierwsze.

W drugiej części tematu, odnoszącej się do zależności rośliny od gleby w czasie wegetacji, wyróżnić można dwa zagadnienia.

a) System korzeniowy i jego kontakt z glebą.

b) Pobieranie roztworów mineralnych a rozwój rośliny.

a. System korzeniowy i jego kontakt z glebą.

Dla zademonstrowania kontaktu korzeni za pośrednictwem włośników z glebą, można przeprowadzić następujące ćwiczenia:

Ćw. 5. Do słoika wypełnionego pulchną ziemią (próchnicy dwie trzecie, piasku jedną trzecią) zasadzić na obwodzie ziarna kukurydzy. Trzymać w temperaturze pokojowej (18 stopni Cels.), podlewać normalnie.

Po pewnym czasie można zobaczyć na ściankach słoika długie na 5—12 cm korzonki. Nieco później widoczne są włośniki, a między nimi grudki gleby.

Ćw. 6. Jako dodatkowe ćwiczenia w celu pokazania samych włośników można przeprowadzić wysiew nasion rzodkiewki na wilgotnej

szarej bibule w szalkach Petriego. Już po dwóch dniach otrzymamy bardzo dobry materiał. Jeśli próba trwać będzie dłużej, to otrzymany materiał pozwoli na demonstrację systemu korzeniowego.

Korzenie bowiem przebijają bibułę, rozgałęziają się i stają się widoczne od spodu szalki.

Ćw. 7. Również dodatkowo dla pokazania pod mikroskopem włośników, oplatających ziarna ziemi, można wysiać w szalkach na warstewce pulchnej ziemi nasiona rzodkiewki, przysypać je cienką warstwą próchnicy i zraszać je rozpylaczem. Wtedy korzonki dają się z ziemi łatwo wyjąć bez nadmiernego uszkodzenia włośników.

Ćw. 8. By wykazać, jak ważnym dla rośliny jest bogato rozwinięty system korzeniowy i obfity zapas soli mineralnych w glebie, można stosować pikowanie młodych rzodkiewek.

Rośliny nie pikowane, tego samego wieku co pikowane, różnią się wybitnie na niekorzyść wielkością. Różnice zaczynają występować już po trzech dniach, a stają się zupełnie wyraźne po tygodniu.

Ćw. 9. By wykazać, że pikowanie rzeczywiście wpływa na bogatszy rozwój korzeni, najlepiej wyjmować roślinki pikowane i nie pikowane z ziemi w 7 dni po przepikowaniu, a po opłukanu korzeni w wodzie dadzą się zauważyć wyraźne różnice w wykształceniu systemu korzeniowego.

b. Pobieranie roztworów mineralnych a rozwój rośliny.

Ćw. 10. Dla wykazania, że korzenie pobierają z ziemi prócz wody sole mineralne, można przeprowadzić następujące ćwiczenie:

Dwa różne co do siły i wielkości, a równe co do wieku kiełki fasoli z liśćmi i rozgałęziającymi się już korzonkami przenieść do dwu słoi (półlitrowych) z wodą destylowaną. Do pierwszego dać na pół litra wody łyżkę stołową ziemi ogrodowej i w tym słoju umieścić słabą roślinę, w drugim pozostawić samą wodę destylowaną i dać do niego silną roślinę. Rozwój jej ulega zahamowaniu, natomiast słaba rozwija się szybko.

Efekt widoczny jest już pu 6 dniach.

Ćw. 11. By wykazać wpływ rodzaju gleby na rozwój rośliny stosować można hodowlę np. pszenicy, trzykrotki, lub rzodkiewki w doniczkach z ziemią ogrodową, piaszczystą i jałową (wielokrotnie używaną).

Najlepsze i najszybsze wyniki daje rzodkiewka, bo już po 10 dniach.

Wpływ obecności lub braku poszczególnych pierwiastków w pożywkach na rozwój rośliny występuje wyraźnie w kulturach wodnych lub piaskowych fasoli.

Ćw. 12. W pożywkach wodnych wyklucza się żelazo, potas, fosfor, azot, wapń i wszystkie pierwiastki, dając wodę destylowaną. Kultura obejmie zatem 7 słoi.

Praktyka wykazała, że wystarczą nawet pół litrowe słoje. Fasole użyte do hodowli wyhodować należy uprzednio z nasion na bibule, zwilżanej wodą destylowaną. Gdy już mają korzonki długie na 3 cm, a liścienie jeszcze zamknięte, wówczas przenosi się je do kolbek z odpowiednimi pożywkami (kolbki 250 cm³). By zapobiec wysychaniu liścieni w suchej atmosferze pokoju, można nakryć kolbki odwróconymi słojami lub małymi akwariami.

Po rozwarciu się liścieni i rozwinięciu pierwszych liści, należy liścienie obciąć a rośliny przenieść do słoi półlitrowych. Słoje należy obecnie przykryć wieczkami drewnianymi lub tekturowych, a w ich otworach uszczelnionych watą należy umieścić omawiane rośliny. Dla usunięcia możliwości rozwoju glonów w kulturze, trzeba owinąć słoje papierem nieprzepuszczającym światła, a pożywkę odnawiać co dwa tygodnie. Już po 3—4 tygodniach wyniki są wyraźne. Najlepiej rozwija się roślina w pełnej pożywce. Roślina hodowana bez żelaza ma liście jasno-zielone z odcieniem żółtym, bez potasu ma liście coraz mniejsze, a dolne obsychają, bez azotu ma liście wiotkie i obwisłe, bez fosforu traci liście dolne, a wyrastające górne są małe i pokryte plamami, bez wapnia jest niska, na liściach ma brunatne plamy, w wodzie destylowanej jest najniższa.

Kultury powyższe dają szybkie i charakterystyczne wyniki w kwietniu i maju. Przeprowadzone w styczniu i lutym wymagają dłuższego czasu.

Kultury piaskowe zakłada się w nowych, nieużywanych jeszcze doniczkach. Wypełnia się je piaskiem dobrze przemytym wodą wodociągową, wysuszonym i wyprażonym. Do osiągnięcia korzystnych wyników wystarczy prażenie w warunkach, na jakie pozwalają normalne urządzenia szkolne np. metalowy garnek i płomień gazowy. Do hodowli nadaje się wczesny groch ogrodowy. Doniczki należy podlewać różnymi pożywkami silnie rozcieńczonymi. Np. na jeden litr wody 3 g. azotanu wapnia, itp. Tak stężonych, lecz różnych co do składu pożywek, należy przygotować więcej. Dla celów szkolnych wystarczy użyć jako rozpuszczalnika wody wodociągowej przegotowanej, lub czystej deszczówki. Roztwory można łączyć ze sobą i w ten sposób kombinować różne odżywianie roślin z pomijaniem pewnych pierwiastków, lub też podlewać roztworami nie połączonymi ze sobą, lecz w równych odstępach czasu w pewnym określonym porządku.

Wyniki widoczne są po upływie 6 tygodni.

Ćw. 13. Szkoły z ogrodem winny zaznajamiać młodzież ćwiczeniowo ze znaczeniem nawozów sztucznych.

Dany obszar najlepiej podzielić na szereg działek, z których jedna jest pozbawiona nawozu, druga nawożona jest kompletnym nawozem sztucznym, trzecia obornikiem, a reszta niekompletnym, t. j. z wykluczeniem bądź to azotu, bądź fosforu, bądź potasu.

Każdą z działek dzieli się na trzy części, z których jedną można przeznaczyć na zboże, drugą na buraki, trzecią na rośliny strączkowe.

Celem zmniejszenia przenikania soli na są-

siednie półka wskazane jest nadawać działkom jednako nawożonym kształt prostokątów zwartych, niezbyt wydłużonych.

Pozytywne wyniki gwarantuje wyjście od gleby jałowej.

IV. Bakterie korzeniowe.

W warunkach, jakimi szkoły średnie na ogół rozporządzają, należy zrezygnować z demonstrowania mikroskopowego bakteryj korzeniowych. Na duże trudności napotyka również usuwanie z gleby bakteryj korzeniowych przez prażenie. Stąd hodowla roślin w takiej glebie nie rokuje dostatecznie pewnych wyników. Wobec tego można ograniczyć się do następującego ćwiczenia.

W małych doniczkach na dobrze przemytym piasku zasiać np. koniczynę, lucernę, rzeżuchę. Nasiona należy przemyć słabym roztworem formaliny celem usunięcia z nich bakteryj, a piasek w wazonikach skropić wyciągiem z ziemi, na której rosły w ogrodzie jakieś motylkowe. Wszystkie doniczki trzeba trzymać w jednakowych warunkach, podlewać pożywką bezazotową, sporządzoną tak, jak pożywka Knopa, tylko zamiast Ca/N03/dać Ca 04 w tej samej ilości.

Już po dwu do trzech tygodni widać wyraźną różnicę w wyglądzie roślin. Motylkowe rosną i są silnie zielone, a nie motylkowe żółkną i wreszcie schną.

Jak z powyższego zestawienia wynika, zagadnienie: „gleba i jej znaczenie w życiu rośliny" zajmie 2-godzinną lekcję dla przerobienia fizycznych i chemicznych własności gleby, oraz ćwiczenia demonstracyjne, lecz pozalekcyjne w pracowni lub w ogrodzie, które dostarczą materjału do omówienia rozwoju rośliny w zależności od gleby, oraz znaczenia bakteryj korzeniowych.

Adam Dziurzyński
kierownik Ogniska.

Święto pieśni.

Wśród przedmiotów nauczania w gimnazjum bardzo poważne miejsce ze względu na swe różnorodne wartości zajmuje niewątpliwie śpiew, a zwłaszcza śpiew chóralny, ogniskujący wszystkie wysiłki pracy szkolnej w tej dziedzinie. Nie mam jednak zamiaru na tym miejscu podkreślać niezaprzeczonych zresztą i powszechnie znanych cech dodatnich tego przedmiotu, chciałbym natomiast zwrócić uwagę na dodatni wpływ wychowawczy, uderzający każdego, kto ma sposobność przyjrzenia się zbliska codziennej pracy chórów szkolnych. Podkreślić tu należy przede wszystkim dobrowolny udział w chórze (przedmiot nadobowiązkowy!) i bezinteresowne, wynikające z umiłowania przedmiotu, oddawanie się tej pracy. Nie można pominąć głębokiego, młodzieńczego entuzjazmu dla śpiewu i chóru. Znam ośrodki, w których młodzież z daleka wędruje parę razy na tydzień, wśród bardzo różnorodnych warunków, ponosząc często duże ofiary, byle tylko zdążyć na czas i mieć możność wzięcia udziału w lekcji śpiewu lub tak bardzo przez młodzież lubianej próbie chóru. Chciałbym dalej podkreślić stopniowy rozwój i doskonalenie się więzi społecznych, które, stawiając sprawę zespołu ponad wąskie interesy poszczególnych jednostek, wdrażają w świadomość członków zespołu zasady najlepiej pojętej dyscypliny wewnętrznej, budzą szlachetną ambicję pracy dla dobra zespołu i przez początkowo prymitywne formy życia przypadkowo dobranej gromadki młodzieży pozwalają płynąć pogłębiającemu się stopniowo nurtowi życia społecznego. Pozostaje do podkreślenia rola nauczyciela, owego prawdziwego wodza zespołu, jakże często otaczanego wielkim szacunkiem, wypływającym z głębokiego zaufania i wiary w jego wartości, które ujawnia w stałym współżyciu z młodzieżą na tle wspólnych umiłowań i wspólnych owocnych wysiłków.

Głębsza, a przez dłuższy czas prowadzona obserwacja pracy chórów szkolnych na terenie całego Okręgu nasuwa niejednokrotnie przekonanie, że praca ta, a często i sam przedmiot najniesłuszniej są traktowane w szkole w sposób niedość mocno podkreślający wartości pedagogiczne tej dziedziny pracy szkolnej. Środowisko również nie zawsze wie o wielkich wartościach chóru szkolnego, albo tego nie zdradza, mimo że chór ten bardzo często bywa jedyną aktywną kulturalnie grupą, zdolną dostarczyć społeczeństwu wiele głębokich przeżyć estetycznych. Brak tego zrozumienia i drobnych może nawet objawów uznania deprymuje czasami młodzież. Znacznie częściej natomiast daje się zaobserwować niezdolność do właściwej oceny wartości chóru i wysokich wyników jego pracy nawet przez osoby najbliżej chóru stojące, jak również przez samą rozśpiewaną młodzież. Kto wie, czy jedną z istotnych przyczyn tego braku wiary w siebie, we własne siły i we własne wartości nie jest niemożność porównania wyników tej pracy z dorobkiem innych zespołów chóralnych. Inną nie mniej ważną, moim zdaniem, przyczyną jest ograniczanie występów chórów do paru świąt w ciągu roku szkolnego. Na świętach tych chór szkolny ma zarezerwowany przeważnie wąski i drobny fragment programu, w którym występuje przed niedość zainteresowaną publicznością. Chór szkolny bowiem nigdy albo bardzo, bardzo rzadko występuje z własnym programem jako samodzielna jednostka, dająca zainteresowanym kołom szerszego społeczeństwa przegląd swego artystycznego dorobku. I wszędzie, gdzie żywsze zainteresowanie środowiska umożliwia młodzieży bodaj parę razy do roku takie występy, lekcje śpiewu i śpiew chóralny zajmują w hierarchii przedmiotów szkolnych, jeśli o niej w szkole dzisiejszej wogóle można mówić, należne, pełne uznania i szacunku miejsce.

Aby ułatwić chórom szkół średnich ogólno-

kształcących osiągnięcie właściwej pozycji w ich pełnej zapału pracy, aby dać możność, drogą porównania wyników, poznania artystycznej wartości zespołów chóralnych, aby ułatwić zapoznanie się wielu setek młodzieży śpiewaczej i rozbudzić zainteresowanie szerszych warstw społeczeństwa, czyniąc w ten sposób zagadnienie chórów szkolnych istotnym i ważnym w poszczególnych ośrodkach, Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego zainicjowało w bieżącym roku szkolnym Zjazd chórów gimnazjalnych Okręgu w Krakowie, podczas którego zorganizowano konkurs chórów, festival młodych pieśniarzy oraz wielki, reprezentacyjny koncert w sali teatru miejskiego im. J. Słowackiego. Przystępując do realizacji tego zamierzenia, Kuratorium powołało Komitet Organizacyjny Święta Pieśni i wydało okólnik w dniu 26 stycznia 1937 r., zapowiadający Zjazd chórów oraz ustalający ramowy program Święta Pieśni, warunki konkursu oraz podający do wiadomości szkół ustalone przez Sekcję Programową Komitetu Organizacyjnego pieśni konkursowe.

W odpowiedzi na propozycję wzięcia udziału w Święcie Pieśni 33 szkoły zgłosiły udział 38 chórów szkolnych (niektóre zakłady zgłaszały po kilka chórów) z ogólną liczbą śpiewaków znacznie przekraczającą 1500 osób. Z 33 owych szkół — 25 czyli 75.7 proc. przypadały na Województwo krakowskie, pozostałe 8 czyli 24.3 procent — na Wojew. Kieleckie. Podczas Święta Pieśni liczba szkół i chórów uczestniczących w zjeździe zmniejszyła się do 25 szkół i 29 chórów, z ogólną liczbą 1214 osób. Z Województwa Krakowskiego z 21 szkół (w tym 9 krakowskich) — 84 proc. i 4 szkoły — 16 proc. z Województwa Kieleckiego. Charakterystycznym jest, że z większych ośrodków prowincjonalnych, z wyjątkiem jednej szkoły z Tarnowa i jednej z Kielc, żaden ośrodek nie był reprezentowany. Dał się więc zauważyć brak chórów szkolnych z Zagłębia, Częstochowy, Radomia, Nowego Sącza, Tarnowa i Kielc. Czyżby w tych ośrodkach niekiedy bardzo poważnej pracy szkolnej lekce sobie ważono wartości i znaczenie chórów?

Dość liczny choć mały w stosunku do ogółu szkół Okręgu zastęp zgłaszających się na Święto Pieśni postanowił Komitet Organizacyjny przed znacznymi trudnościami wobec uchwały Komitetu, na podstawie której Komitet miał dostarczyć każdemu uczestnikowi zgłoszonego na Zjazd chóru szkolnego nut z ustalonymi przez Komisję Programową pieśniami konkursowymi. Po przezwyciężeniu dużych technicznych trudności nuty zostały rozesłane, zyskując wszędzie przychylne przyjęcie. Głosy krytyczne, podające w wątpliwość wartość artystyczną, właściwość i trafność wyboru oraz możliwość wykonania pieśni konkursowych przez chóry szkolne, były bardzo odosobnione. Na krytyki te w sposób dosadny i druzgocący odpowiedziały... konkurs, festival i koncert. Konkurs wykazał, że od 50 do 60 z górą procent chórów, zależnie od grup (żeńskie i chłopięce, mieszane i męskie) wykonywało pieśni konkursowe z zupełną swobodą, lekko z zadowalającą dozą czystości, śpiewając niebezpiecznie wysokie nuty „Pieśni Wieczornej" Moniuszki, wykazując dużo subtelności, wdzięku i technicznego opanowania w często swoistej, ale zawsze utrzymanej na właściwym poziomie interpretacji, łatwych technicznie, ale trudnych interpretacyjnie pieśni ludowych. Festival młodych pieśniarzy i koncert reprezentacyjny, nagradzając wysiłki organizatorów, wykazał ogromne zainteresowanie i niemal entuzjastyczne ustosunkowanie młodzieży do Święta Pieśni i do jego programu.

Największe trudności miał Komitet organizacyjny z zakwaterowaniem takiej olbrzymiej gromady młodzieży. Należy z przykrością stwierdzić, że cały szereg szkół zamawiał kwatery po upływie terminu zamówień (15 kwietnia). Wskutek tego Komitet do ostatniej prawie chwili miał ciągle zmieniającą się, chwiejną listę zgłoszeń, gdyż codzień wpływały zgłoszenia nowych grup lub odwołania poprzednich zgłoszeń. Uniemożliwiało to właściwe i wygodne zakwaterowanie nawet tej młodzieży, która w czasie właściwym została zgłoszona, a cierpiała za niepunktualność innych.

Święto Pieśni rozpoczęło się w dniu 29 maja konkursem. Trzy Komisje kwalifikacyjne, zaproszone przez Komitet Organizacyjny, pełniły swą ciężką pracę od rana do godziny 14. W skład Komisji wchodzili: w komisji dla chórów męskich — prof. Stanisław Bursa, p. Michał Piotrowski, dyrektor konserwatorium, p. dr Włodzimierz Poźniak, prezes Stowarzyszenia Młodych Muzyków; dla chórów żeńskich i chłopięcych — ks. Wojtusiak, p. Jadwiga Orzelska, prof. seminarium i p. Józef Swatoń, instruktor Kuratorium; dla chórów mieszanych — p. dr Alfred Jendl, p. Petronela Matusikówna, prof. gimnazjum, p. dyr. Bolesław Wallek-Walewski. Przedstawicielem Kuratorium byli p. wizytator Władysław Wierzbicki, p. instruktor Swatoń i p. wizytator Władysław Horbacki.

Należy z wielkim uznaniem podkreślić ogromną dyscyplinę, wielką punktualność i bardzo poważny stosunek młodzieży do Konkursu, co w znacznej mierze ułatwiło ciężką i bardzo odpowiedzialną pracę Komisji. Praca ta polegała na wysłuchaniu i sklasyfikowaniu 4 pieśni, w tym 2 konkursowych i 2 z wyboru Komisji i chóru. Do godziny 13 prace klasyfikacyjne wszystkich Komisji zostały zakończone. Następnie przed połączonymi Komisjami, stanowiącymi właściwe Jury Konkursu, stanęły wyróżnione przez poszczególne Komisje chóry szkolne. Każdy z chórów śpiewał tylko jedną pieśń, a następnie właściwa Komisja stawiała wniosek o przyznanie odpowiedniej nagrody. We wszystkich jedenastu wypadkach orzeczenie pełnej Komisji całkowicie było zgodne z opinią poszczególnych zespołów kwalifikacyjnych.

W wyniku Konkursu przyznano w grupie chórów żeńskich i chłopięcych:

I nagrodę — chórowi Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego Polskiej Macierzy Szkolnej w Olkuszu, dyr. Piotr Kołacz.

II nagrodę — chórowi chłopięcemu Prywatnego Gimnazjum O. O. Pijarów — filia w Krakowie, dyr. dr Józef Życzkowski.

III nagrodę — chórowi Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. M. Konopnickiej w Wieliczce, dyr. Czesław Kozak.

W grupie chórów mieszanych:

I nagrodę — chórowi Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bochni, dyr. Wiktor Bujak.

II nagrodę — chórowi Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego im. M. Kromera w Gorlicach, dyr. ks. Teofil Górnicki.

III nagrodę — chórowi Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego im. St. Konarskiego w Mielcu, dyr. Stanisław Lachman.

Uzyskały wyróżnienie — chór męsko-chłopięcy Państwowego Gimnazjum I im. B. Nowodworskiego w Krakowie, dyr. Jadwiga Lisowska,

oraz chór Państwowego Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Końskich, dyr. Leonard Sielski.

W grupie chórów męskich przyznano:

I nagrodę — chórowi Państwowego Gimnazjum im. St. Konarskiego w Mielcu, dyr. Stanisław Lachman.

II nagrodę — chórowi Państwowego Gimnazjum im. J. Śniadeckiego w Kielcach, dyr. Józef Kosiński.

III nagrodę — chórowi Państwowego Gimnazjum V im. J. Kochanowskiego w Krakowie, dyr. Franciszek Konior.

Uzyskał wyróżnienie — chór Państwowego Gimnazjum im. J. Chreptowicza w Ostrowcu, dyr. Zdzisław Cink.

Należy zaznaczyć, że według jednomyślnej prawie opinii pozostałe chóry w znacznym odsetku zasługiwały na nagrody, których regulamin obecnego Konkursu nie przewidywał. W przyszłym roku szkolnym Kuratorium z pewnością będzie dążyło do zorganizowania ponownie takiego Święta Pieśni. Byłoby ze wszech miar pożądanym, by liczba nagród została zwiększona. Poszczególne ośrodki, organizacje czy nawet poszczególne osoby, interesujące się życiem artystycznym młodzieży, mogły by wydatnie przyczynić się do zwiększenia liczby nagród. Usunęłoby to pewną, niewątpliwie mącącą miły nastrój Zjazdu cechę, która rzucała się w oczy osobom, mającym możność bliższego zetknięcia z szerszymi grupami młodzieży śpiewaczej. Wiele mianowicie chórów opuściło Kraków z przykrym uczuciem, jeśli już nie klęski, to przynajmniej bolesnego zawodu. Zmniejszenie tej porcji goryczy byłoby w przyszłości bardzo pożądane.

W bieżącym roku ufundowano 11 nagród, z których trzy pierwsze, w postaci wartościowych obrazów znanych malarzy krakowskich, ufundowało Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, trzy drugie w postaci barwnych sztychów, ofiarowało Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół Średnich Krakowa, trzy trzecie, w postaci artystycznych plakiet, nabył Komitet Organizacyjny Święta Pieśni. Ponad to ofiarowali dwie nagrody dla chórów wyróżnionych p. Milica Horbacka i p. Naczelnik Misky artyści malarze.

Po zakończeniu prac konkursowych nastąpił kilkugodzinny odpoczynek młodzieży, a pierwszy dzień Święta Pieśni zakończył się Festivalem Młodych Pieśniarzy na dziedzińcu arkadowym Pryw. Gimn. O. O. Pijarów przy ulicy Basztowej. Festival, odbywający się w ramach Dni Krakowa, zgromadził około 200 osób publiczności oraz prawie całą młodzież biorącą udział w Święcie Pieśni. Był on jednocześnie i próbą generalną reprezentacyjnego koncertu, który odbył się nazajutrz w niedzielę dnia 30 maja, oraz koncertem dla młodzieży. Dlatego obok produkcji własnych młodzieży Chór Towarzystwa Urzędników Miejskich i Orkiestra Niższych Funkcjonariuszy Miejskich pod batutą dr Józefa Życzkowskiego wykonały szereg utworów Moniuszki jak Polonez, tańce i mazur z „Halki" oraz Balladę o Florianie Szarym. Ponad to chór odśpiewał „Do Ojczyzny" Nowowiejskiego o Hasło Szopskiego. Należy stwierdzić, że festival był imprezą całkowicie udaną, do czego przyczyniły się dobre warunki zewnętrzne i wszelkie udogodnienia, które zarząd gimnazjum O. O. Pijarów dla młodzieży ofiarnie wprowadził, dbając również o estetyczną dekorację całego podwórza.

W dniu następnym o godz. 9 rano młodzież śpiewacza wzięła udział w mszy św., którą specjalnie dla uczestników Święta Pieśni odprawił sędziwy ks. prepozyt Jan Masny wygłaszając podniosłe okolicznościowe kazanie. Podczas nabożeństwa młodzież odśpiewała unisono „Kiedy ranne", „Chwalcie łąki" i „Boże coś Polskę". Ponad to Chór Urzędników Miejskich odśpiewał „Sanctus" i „Benedictus" z Missa Brevis Bartłomieja Pękiela (XVII w.) oraz „Ufajcie" Nowowiejskiego, pod kierownictwem dr J. Życzkowskiego.

Po nabożeństwie cała młodzież udała się do teatru miejskiego, gdzie o godz. 11 odbył się reprezentacyjny Koncert Święta Pieśni.

Koncert rozpoczął się odśpiewaniem pieśni konkursowych dla chórów mieszanych przez połączone wszystkie chóry mieszane w liczbie 496 uczestniczek i uczestników pod kierownictwem Stanisława Lachmana. Następnie wobec delegacji chórów nagrodzonych i wyróżnionych p. Naczelnik Włodzimierz Gałecki otworzył oficjalną część uroczystości w zastępstwie nieobecnego w tym dniu p. Kuratora Okręgu Szkolnego Krakowskiego. W dłuższym przemówieniu p. Naczelnik scharakteryzował rolę śpiewu w ogólnym rozwoju kultury ludzkiej i znaczenie nauki śpiewu dla podniesienia wartości estetycznych, kulturalnych, wychowawczych i społecznych młodzieży szkolnej. Następnie w krótkim przeglądzie opisał prace Komitetu Organizacyjnego i Komisji kwalifikacyjnych, dziękując w imieniu Kuratorium wszystkim członkom Komisji oraz przewodniczącemu Komitetu Organizacyjnego p. dr Życzkowskiemu. Po ogłoszeniu wyników Konkursu i rozdaniu nagród nastąpiły indywidualne produkcje 9 na-

grodzonych chórów. Rzucała się w oczy żywa często entuzjastyczna reakcja widowni, wypełnionej do ostatniego miejsca. Spontaniczna ocena poszczególnych produkcji pokrywała się z tabelą klasyfikacyjną, opartą na głębokim zastanowieniu i kolegialnych naradach Komisji. Zgodność obu ocen, która uderzała każdego bezstronnego słuchacza, była wprost zdumiewająca.

Wszystkie występujące w owym dniu na scenie teatru krakowskiego chóry wykazały należyty poziom, dostosowany do stopnia rozwoju muzycznego poszczególnych grup, oraz do ich możliwości głosowych. W granicach jednak tych możliwości stosunkowo dość liczne zespoły śpiewacze wykazywały wysoki poziom i doskonałą sprawność techniczną.

Wyróżniał się specjalnie chór z Mielca o mistrzowskich wprost walorach technicznych, o doskonałej intonacji, świetnie dobrany i doskonale zespiewany. Nagrodzony pierwszą nagrodą chórów mieszanych chór z Bochni śpiewał na koncercie trudną pod względem rytmicznym piosenkę, która umożliwiła temu chórowi wykazanie wysokiego poziomu produkcji oraz popisanie się ogromną subtelnością w cieniowaniach, które w szerokiej skali w utworze śpiewanym przez chór wystąpiły. Bardzo subtelny i wrażliwy, jak fortepian o miękkiej klawiaturze, był chór żeńskiego gimnazjum w Olkuszu, nagrodzony entuzjastycznymi oklaskami za szlachetne i pełne dziewczęcego wdzięku wykonanie doskonale dobranej dla tego chóru pieśni. Wzniósł się również ponad inne — chór mieszany gimnazjalny w Gorlicach.

Natomiast zjawiły się na zjazd nieliczne i brzmiały słabo chóry szkół krakowskich.

Warto było po skończonym koncercie stanąć przy wyjściu i przyglądać się wyrazom twarzy osób opuszczających teatr. Z twarzy tych można było wyczytać, że nasze Święto Pieśni spełniło swój cel. Tchnęło wiarę i zaufanie w swe siły w młodociane piersi naszych śpiewaków. Rozszerzyło radosnym triumfem ich serca. Obudziło w obojętnych drobne może narazie iskry entuzjazmu. Nam nauczycielom dało pokaz, co można osiągnąć, co stworzyć, ku czemu iść. A jeśli nauczyło nas, że nie tylko środowiska, warunki i materiał stwarzają cuda w dziedzinie rozśpiewania młodzieży, lecz również ludzie i wibrujące w ich sercach umiłowanie piękna, to miejmy nadzieję, że nauka ta doprowadzi nas do ideału rozśpiewania, gdy szary powszedni szkolny dzień będzie codziennym Świętem Pieśni w naszej polskiej szkole.

Władysław Horbacki.

Okręgowa Wystawa rysunków oraz prac wykonanych na lekcjach zajęć praktycznych w gimnazjach ogólnokształcących.

W dniu 22 maja b. r. została otwarta w Krakowie wystawa, mająca na celu zobrazowanie czteroletniego dorobku gimnazjum ogólnokształcącego w zakresie dwóch przedmiotów nauczania: nadobowiązkowej nauki rysunków oraz zajęć praktycznych, stanowiących nowy przedmiot, wprowadzony przez programy czteroletniego gimnazjum, jako przedmiot obowiązkowy. Krakowskie Ogniska metodyczne rysunków, zajęć praktycznych dla dziewcząt i zajęć praktycznych dla chłopców, właściwi organizatorzy Wystawy, zainteresowali bliżej projektowaną wystawą szkoły średnie Okręgu, które bardzo obficie obesłały wystawę. Dział rysunków zgromadził przed eliminacją 1400 prac młodzieży, dostarczonych przez blisko 70 zakładów. Dział robót, wykonanych na zajęciach praktycznych, został zaopatrzony w około 1200 prac, dostarczonych przez blisko 60 zakładów.

Kierownicy ognisk metodycznych: rysunków, profesor Tadeusz Waśkowski, zajęć praktycznych dziewcząt — p. Henryka Wacieżanka i chłopców — p. Michał Sowiński oraz grono ich współpracowników, grupujących się we wszystkich trzech ogniskach, poddali gruntownemu badaniu wszystkie dostarczone prace i po wybraniu eksponatów, które swym charakterem odpowiadały celom zamierzonej wystawy, zgromadzili olbrzymi materiał wystawowy w dwóch salach państwowego gimnazjum VIII im. A Witkowskiego w Krakowie.

Wystawa była bardzo rozumnie i celowo pomyślana, jako zestawienie, dające jasny, przejrzysty a przy tym bardzo urozmaicony przegląd prac w kolejnych etapach rozwijania się u młodzieży techniki i różnych rodzajów sprawności. Dlatego na żadnej z obu wystaw zwiedzający nie dostrzegł efektownych rysunków, obrazów czy przedmiotów, które mogłyby świadczyć o wysokim poziomie wyników pracy szkolnej, osiągniętym przez poszczególne jednostki lub grupy. Żadna z prac nie była rewelacją, wszystkie one bowiem miały swą wartość i swój głęboki sens w całokształcie dorobku. I ta właśnie cecha wystawy została tym bardziej jaskrawo podkreślona przez zestawienie z eksponatami, przedstawiającymi szereg rysunków, wykonanych w szkołach zagranicznych, przeważnie w Ameryce, Anglii i Japonii. Prace te w przeważającej części wykazywały bardzo silny (kto wie, czy nie krępujący ucznia) wpływ indywidualności nauczycieli-artystów, którzy niewątpliwie doprowadzili swych uczniów do bardzo wysokiego poziomu w dziedzinie rysunku, świetnego operowania barwą, światłocieniem i ogromnej swobody w kompozycji. Przy zestawieniu jednak prac młodzieży polskiej z pracami zagranicznymi można było znacznie żywiej i wyraźniej dostrzec, jak dyskretną i subtelną jest rola nauczyciela w szkole polskiej. Ani jeden, dosłownie ani jeden rysunek i ani jedna praca naszej młodzieży na wystawie nie zdra-

działa krępującego wpływu indywidualności nauczyciela. Dlatego każdy dział przed oczami widza rozwijał się w sposób naturalny i w swej całości dopiero zdradzał i mądry plan, nakreślony przez program, i umiejętne stosowanie właściwych metod, i planową gospodarkę wysiłkami młodzieży w przełamywaniu stopniowo i ostrożnie dawkowanych trudności technicznych. Te niewątpliwie wysoce dodatnie cechy wystawy zostały silnie podkreślone przez bardzo rozumne rozplanowanie. Wystawa bowiem została podzielona na działy w ten sposób, że w obrębie każdego działu zostały zamknięte zasadnicze rodzaje ćwiczeń w zakresie rysunku lub techniki w części objętej wystawą zajęć praktycznych. Eksponaty zaś zostały ułożone tak, że widz, oglądający obiekty, zgromadzone w danym dziale, miał plastycznie scharakteryzowany rozwój sprawności, stopniowo nabywanych przez młodzież, rozwój, podany w przykładach bardzo typowych i świetnie dobranych.

Wystawa była wyjątkowo pouczająca dla nauczyciela, była również bardzo instruktywną ilustracją nowych prądów pedagogicznych, płynących wartkim strumieniem przez naszą szkołę. Była jednocześnie tak piękna, tak harmonijnie zestawiona, że dostarczała prawdziwych i subtelnych przeżyć estetycznych widzowi. Wskazywała w sposób przekonywujący w swych najlepszych fragmentach dziedziny, porywające młodzież czy to swym pięknem, czy też czarem swej użyteczności. Otwarta na 2 tygodnie, ściągnęła stosunkowo liczne rzesze publiczności. A owa gromada 6.500 osób — to zdeklarowani dziś zwolennicy tych przedmiotów w szkole. Wielu z nich, zdaleka stojących od szkoły, przyszło na wystawę bez głębszej wiary w wartość idei, którą propaguje. Wyszli jako entuzjaści, wystawa bowiem spełniła swój cel. A może poza pięknem rysunków i precyzją prac dostrzegli oni, czy wyczuli radośnie bijące serca naszych dziewcząt i chłopaków, pochłoniętych rzetelnym trudem w zgiełkliwych pracowniach szkolnych.

Z działalności ognisk metodycznych.

I. Ognisko matematyki w Krakowie.

Program pracy w Ognisku obejmował w b. roku szkolnym zasadniczo dwa zagadnienia a mianowicie: 1) matematyczne zadania szkolne, 2) omówienie dozwolonych do użytku w szkołach podręczników algebry i geometrji dla kl. IV gimn. Wymienionymi zagadnieniami zajmowano się na obu konferencjach rejonowych, a czas między konferencjami wykorzystano na przeprowadzenie odpowiednich prób, poczynienie spostrzeżeń nad sprawami, o których była mowa na pierwszej konferencji.

Na drugiej konferencji w maju p. Z. Czarkowska w referacie o zadaniach szkolnych przypomniała swoje tezy, wygłoszone na 1-szej konferencji rejonowej, a następnie poruszyła sprawę: a) ilości zadań szkolnych, b) wyboru tematów, c) podziału klasy w czasie zadania na grupy, d) poprawy wypracowania przez nauczyciela i uczniów, e) wyciągania wniosków z zadania.

Gdy chodzi o ilość zadań szkolnych, to z wielu powodów byłoby rzeczą pożądaną, by wypracowania szkolne były możliwie częste, ale obszerność programu przy skromnej ilości godzin i mała ilość czasu, jakim dysponuje nauczyciel dla poprawy tych zadań, zmusza uczących do ograniczenia ilości szkolnych zadań matematycznych. Po szczegółowej dyskusji zgodzono się, że na wypracowania szkolne i korekty winno się poświęcić od 10 proc. do 15 proc. lekcyj szkolnych, a wtedy zależnie od tego, ile lekcji poświęca nauczyciel na korekty otrzymamy mniejszą lub większą ilość zadań, przeciętnie około sześciu na rok przy czterech lekcjach tygodniowo.

Przy wyborze tematu winniśmy kierować się poziomem umysłowym uczniów średnich, przeciętnych i uwzględnić powolność pracy uczniów w toku zadania. Przed dokonaniem wyboru tematu musi nauczyciel postawić sobie jasno i wyraźnie cel zadania (sprawdzenie wiadomości uczniów, lub badanie sprawności, lub badanie umiejętności rozumowania lub umiejętności zapisu rozumowania i t. p.) Przekonano się, że usiłowania uczących osiągnięcia kilku celów jednocześnie powodują często złe wyniki wypracowań szkolnych.

Podział klasy na grupy posiada wiele zalet, ale również nie jest pozbawiony wad (rezygnowanie z momentów wychowawczych). Na wiele sposobów można dzielić uczniów na grupy np. według miejsc zajmowanych przez uczniów, według ocen półrocznych względnie rocznych i t. p. Podział na grupy winien być stosowany, jeżeli zachodzi potrzeba uniemożliwienia odpisywania zwłaszcza przy zadaniach, których celem jest sprawdzenie wiadomości, czy sprawności. Należy jednak pamiętać, że tworzenie zbyt wielu różnych grup utrudnia przeprowadzenie z uczniami korekty.

Każde zadanie szkolne winien poprawić nauczyciel, który, oprócz noty (bd, db, dst, niedst) zaznacza przynajmniej w niektórych zadaniach bardzo krótko braki, jakie ma uczeń uzupełnić. Pisanie, oprócz noty, krótkiej recenzji jest w pewnych okolicznościach pożądane, ale tworzenie szablonu jest niecelowe. Poprawa zadań przez nauczyciela nie powinna przekraczać okresu dwutygodniowego. Przy ustalaniu oceny należy zwracać więcej uwagi na treść, niż na formę wypracowań. W toku dyskusji zastanawiano się, czy przy każdym typie zadań np. zadań, mających na celu sprawdzenie wiadomości, koniecznym jest prócz omówienia zadania przez uczącego pisanie correctum. Wielu uczestników

zebrania uważa correctum takiego typu zadań za niekonieczne, natomiast, gdy chodzi np. o zadania, których celem było zbadanie umiejętności uczniów zapisu rozumowania, to zdaniem wszystkich correctum jest bardzo dla uczniów instruktywne i warto poświęcić na to stosunkowo dość dużo czasu. Zgodzono się na zalecenia dydaktów matematyki (Lietzmann), by zapowiadać uczniom termin zadania matematycznego.

Jednomyślnie zajęto stanowisko, by zachować wielką ostrożność przy wyciąganiu wniosków z zadań negatywnych; niedostateczne postępy z matematycznych zadań szkolnych nie mogą być jedyną podstawą noty niedostatecznej. Wpisywanie przez nauczyciela w katalogach okresowych not z zadań szkolnych, a dalej żądanie, by opieka domowa podpisywała się w zeszytach szkolnych w razie noty niedostatecznej, wytwarza zupełnie niepożądane odnoszenie się uczniów i opieki domowej do zadań matematycznych i wielokrotnie stanowi przyczynę szukania przez ucznia niedozwolonej pomocy u kolegów.

Jako ilustrację jednej z form prowadzenia correctum z zadania, którego celem był zapis rozumowania, przeprowadził kierownik Ogniska lekcję w kl. IV państw. gimn. IV. Po omówieniu z uczniami ważniejszych błędów przeprowadzono na tablicy dokładny zapis wypowiedzi i dowodu twierdzenia geometrycznego. Przy zapisie dbano o aktywność uczniów, poprawne wyrażanie się i zwracano uwagę na różne możliwości redakcyjne poszczególnych zdań.

P. Andruszkiw z Kęt wygłosił referat (część drugą) o podręcznikach geometrii dla kl. IV gimn. Na wstępie podał zestawienie ilościowe nowych dla uczniów definicyj i twierdzeń w podręcznikach: Iwaszkiewicza (47), Łomnickiego (39), Straszewicza-Kulczyckiego (32), następnie wymienił różnice i podobieństwa pod względem podejść metodycznych, materiału naukowego i działu zadaniowego tych podręczników. W dyskusji poszczególni nauczyciele podnosili dodatnie i ujemne strony tego podręcznika, według którego prowadzą lekcje.

Następnie p. Matczak z Zawiercia wygłosił referat (część drugą) o podręcznikach algebry dla klasy IV gimn. Szczególny nacisk położył na zadania korelacyjne i stwierdził, iż w wielu przypadkach korelacja jest wadliwa zwłaszcza z fizyką. Podręczniki algebry zawierają w niektórych zadaniach terminy nie używane powszechnie. W dyskusji omówiono szczegółowo kwestję sprawdzania równań i zagadnień w wypadku błędnego ułożenia równania i w wypadku równań o pierwiastkach niewymiernych.

Na drugiej konferencji rejonowej zajęto się nadto zagadnieniem układania równań według systemu podanego przez dydaktykę angielską Godfrey'a i Siddons'a. Metodę tę zastosował na lekcji algebry w kl. IV państw. gimnazjum V p. Dańkowski. Okazało się, że metoda ta ułatwia uczniom układanie pewnych równań — lecz nie może być uważana za uniwersalną. W końcu kierownik Ogniska przedstawił uwagi o realizacji programu matematyki w kl. IV gimnazjalnej, które miał wypowiedzieć na konferencji pp. dyrektorów z okręgu szk. krakowskiego. Oto kilka ważniejszych spostrzeżeń:

1) materiał algebry można przerobić, ale brak czasu nie pozwala na wykonanie odpowiednio wielkiej ilości ćwiczeń ani na gruntowniejsze powtórzenie z uczniami ważniejszych wiadomości:

2) materiał geometryczny trudno jest wyczerpać. Jako środki mogące przyspieszyć tempo widzi kierownik Ogniska przyjęcie — zgodnie z uwagami do programu — wzorów na objętość pewnych brył bez dowodów oraz zaniechanie bardzo starannego kreślenia na tablicy figur, o ile nie idzie o zadanie konstrukcyjne;

3) wiele trudności w nauczaniu stereometrii można ominąć przez należyte posługiwanie się modelami;

4) do opanowania materiału z kl. IV gimn. wzakresie przewidywanym przez program nie są potrzebne żadne specjalne uzdolnienia uczniów względnie uczenic;

5) aktywności młodzieży w czasie lekcyj matematyki nie należy uważać za cel, lecz za środek nauczania.

II. Ognisko matematyki w Kielcach.

Druga konferencja rejonowa odbyła się w dniu 4-ego maja. Złożyły się na nią dwie lekcje, dwa referaty i komunikat kierownika Ogniska. Obecnych było 32 osoby.

Po odczytaniu protokółu poprzedniej konferencji p. Maria Okólska wygłosiła referat pt. „Użycie modeli i rola takowych przy nauczaniu geometrii w czwartej klasie gimnazjum". Prelegentka omówiła cel i znaczenie modeli przy nauczaniu matematyki wogóle i w szczególności stosowanie takowych w czwartej klasie gimnazjum. Prelegentka dzieli modele na trzy kategorie: modele improwizowane, modele uczniowskie i demonstracyjne. Największe znaczenie mają modele improwizowane, które są sporządzane z odpowiedniego materiału tuż na lekcji; służą one do wyjaśnienia podstawowych związków i zależności między elementami geometrii przestrzennej. Również cenne są modele uczniowskie, z których lepsze należy przechowywać z roku na rok, aby z czasem dojść do posiadania wystarczającej dla wszystkich uczniów ilości modeli. W szczególności pożądanym jest, żeby przy kreśleniu brył w rzucie ukośnym uczniowie mieli te bryły w rękach. Modele demonstracyjne są rzadziej w użyciu, służą do dowodu ważniejszych twierdzeń stereometrycznych. W końcu prelegentka przedstawiła zebranym, w jakim stopniu i w jaki sposób potraktowana jest kwestia stosowania modeli przez dozwolone podręczniki.

W dyskusji zebrani przyszli do wniosku, że użycie modeli przy nauczaniu geometrii w czwartej klasie jest konieczne ze względu na brak wyrobienia u uczniów na tym poziomie wyobraźni przestrzennej i nieumiejętności rozumienia rysunku geometrycznego, że korzy-

stać z modeli należy z umiarem i że nie usuwa ono potrzeby korzystania z rysunku, który winien być traktowany równorzędnie z modelem.

Po referacie miała miejsce lekcja geometrii w czwartej klasie, którą przeprowadził p. prof. Gmytrasiewicz. Tematem jej było wyprowadzenie wzoru na obliczenie objętości ostrosłupa trójkątnego metodą podaną w podręczniku Straszewicza i Kulczyckiego.

W dyskusji nad lekcją podniesiono, że koncepcja wyprowadzenia wspomnianego wzoru jest bardzo ciekawa i do tej pory w Polsce stosowana nie była. Jest ona oparta na dosyć trudnym pewniku, że objętości figur podobnych są proporcjonalne do sześcianu skali podobieństwa.

Kierownik ogniska wyjaśnił, że wzór na obliczenie objętości ostrosłupa może być podany bez dowodu, szczególnie w tych szkołach, gdzie jest pewne opóźnienie w realizacji programu.

Drugą lekcję przeprowadziła p. Mina Goldglas w czwartej klasie. Tematem jej było wprowadzenie równań niewymiernych i rozwiązywanie takowych.

W dyskusji podniesiono ładne podejścia do nowego zagadnienia z zadania domowego. Roztrząsano również kwestię sprawdzania równań, która nie jest jednolicie przedstawiona w podręcznikach algebry. Ustalono, że przy stosowaniu metody analizy starożytnych sprawdzanie jest nieodłączną czynnością rozwiązywania równań.

Drugi referat wygłosił p. prof. Czapla pt. „O podręcznikach algebry dla czwartej klasy gimnazjum, dział dotyczący równań i układów równań 2 stopnia".

Prelegent wyjaśnił różnice w układzie materiału w każdym z podręczników, zalety i wady takowych oraz zanalizował materiał zadaniowy, wyszczególniając zadania umieszczone w niewłaściwych rozdziałach oraz niektóre zadania fizyczne, których treść koliduje z programem fizyki na klasę czwartą.

W dyskusji nad referatem omówiono techniczne trudności przy rozwiązywaniu równań 2 stopnia o współczynnikach literowych oraz kwestię metody rozwiązywania równań.

W końcu kierownik ogniska wygłosił komunikat o pracach w bieżącym roku i o planie pracy ogniska w roku przyszłym.

W bieżącym roku praceześrodkowane były dokoła następujących zagadnień.

1. Zagadnienie realizacji nowych programów, charakterystyka i stosowanie nowych podręczników. W szeregu referatów, wygłoszonych w Kielcach, Radomiu i Częstochowie, zostały scharakteryzowane wszystkie podręczniki algebry i geometrii dla czwartej klasy gimnazjum.

Zagadnieniu temu poświęcono 6 lekcji pokazowych.

2. Zagadnienie notatek uczniowskich i prac pisemnych domowych. Zagadnieniu temu były poświęcone jedna lekcja pokazowa i 3 referaty, z których jeden był wygłoszony w Radomiu, drugi w Częstochowie, trzeci w Kielcach. W sprawie tej przyszliśmy do wniosku, że uczniowie winni posiadać zeszyt do matematyki, starannie prowadzony, do pracy w klasie i w domu, że notatki, jako takowe, w matematyce prawie nie istnieją, natomiast wszystko, co uczeń pisze, ma charakter ćwiczenia.

Przy zadawaniu pracy domowej uczniom należy wystrzegać się obarczania ich zbyteczną pisaniną. Ćwiczenia domowe mają na celu wyrabianie sprawności w rozwiązywaniu zagadnień, omówionych uprzednio w klasie. Nad pracami pisemnymi domowymi należy zorganizować kontrolę.

3. Zagadnienie zadań szkolnych było tematem dwóch konferencji grupowych i dwóch lekcji praktycznych w Radomiu i Częstochowie. Ustaliliśmy, że zadania szkolne z matematyki są konieczne zarówno ze względu na samokontrolę nauczyciela, jak i na kontrolę wiadomości ucznia. Tematy zadań szkolnych winny być starannie dobierane, aby zadanie mogło osiągnąć swój cel, tj. sprawić zadowolenie uczniowi, utrwalić go w przekonaniu, że zagadnienie należycie opanował i tym samym zachęcić go do pracy. Nie powinno więc być ani zbyt trudnym, ani zbyt łatwym. Liczba zadań szkolnych winna wahać się od 6 do 8 rocznie.

Każde zadanie szkolne winno być przez nauczyciela starannie poprawione z dołączeniem charakterystyki, oceny i innych wskazówek.

4. Zagadnienie użycia i stosowania modeli przy nauczaniu geometrii w IV klasie gimnazjalnej.

5. Ognisko wzięło udział w konferencji nauczycieli matematyki szkół średnich i powszechnych, na którą złożyły się dwa referaty i jedna lekcja pokazowa.

6. W bieżącym roku kierownik ogniska hospitował lekcje profesorów matematyki w 21 szkołach średnich. Z tych hospitacji odniósł wrażenie, że realizacja nowych programów naogół jest prowadzona dosyć udatnie, jakkolwiek ukończenie programu klasy czwartej w niektórych szkołach przedstawia się dosyć problematycznie. Również duże są opóźnienia w realizacji programu klasy drugiej.

7. W roku przyszłym należałoby zwrócić uwagę na to, aby zostały zrealizowane nawet w najdalszych zakątkach te zasady, które ognisko ustaliło w zakresie notatek uczniowskich, kontroli pracy domowej ucznia, zadań szkolnych i stosowania modeli.

Oprócz tego ognisko zajmie się zagadnieniem realizacji nowych programów licealnych, charakterystyki i stosowania nowych podręczników oraz zagadnieniem organizacji pracy w zakresie matematyki w liceach ogólnokształcących

Z zagadnień metodycznych będą uwzględniane w pierwszym rzędzie te, które winny być realizowane w sposób odmienny, niż to miało miejsce w dawnym gimnazjum.

III. Ognisko biologii w Krakowie.

Druga konferencja rejonowa Ogniska metodycznego biologii odbyła się dnia 14 maja b. r. w Krakowie. Poświęcona ona była przede

wszystkim zagadnieniom związanym z realizacją programu biologii w kl. IV gimn., a nadto przygotowaniu do realizacji programów biologii w przyszłych liceach ogólnokształcących.

Rozpoczął ją referat naukowy doc. dra St. Skowrona pt. „Próba praktycznego zastosowania endokrynologii w nauczaniu licealnym". Referent zwrócił uwagę na konieczność uwzględnienia zagadnień z endokrynologii w nauczaniu biologii w wydziale przyrodniczym przyszłego liceum, omówił krótko rozkład i znaczenie poszczególnych gruczołów dokrewnych w organizmie człowieka, a oparłszy wykład na dużej łości pokazów, przedstawił możliwości ich praktycznego zastosowania na terenie szkoły. Z konieczności — dla uniknięcia zabiegów o charakterze wiwisekcyjnym — polecał do pracy w szkole próby karmienia larw żab i aksolotli preparatami tarczycy, znajdującymi się w handlu, lub wprost gruczołami tarczycowymi, branymi z rzeźni (w wyniku otrzymuje się znaczne przyspieszenie przebiegu przeobrażenia). Znaczenie innych gruczołów dokrewnych radził przedstawiać na preparatach, ewentualnie na odpowiednio dobranych rycinach, których część wyświetlił.

Kierownik Ogniska, dziękując prelegentowi za staranny, głęboki i pouczający referat, zwrócił uwagę, że zagadnienia z endokrynologii umieszczone są nie tylko w programie przyszłego liceum, lecz również w programie gimnazj. biologii, i że doświadczenia z tarczycą dadzą się wykorzystać także w gimnazjum.

Po obejrzeniu przyniesionych przez prelegenta preparatów, zwierząt martwych i żywych, ilustrujących myśli referatu, przystąpiono do dalszej części konferencji. Kierownik Ogniska wygłosił referat pt. „Programy licealne i przygotowanie nauczyciela do ich realizacji. W związku z tym program pracy w Ognisku w przyszłym roku szkolnym". Prelegent wyszedł z założenia, że obecne projekty programów licealnych nie ulegną już większym zmianom. Wobec tego zrezygnował z ich krytycznego omawiania, a przeszedł do możliwości ich zrealizowania w przyszłym roku szkolnym. Zaznajomił więc zebranych z wymaganiami Min. W. R. i O. P., zestawionymi w uwagach wstępnych do programów licealnych, a obowiązujących nauczycieli, mających uczyć w liceach ogólnokształcących. Podkreślił obowiązek nauczycieli dokładnego przemyślenia programów biologii w związku z programami innych przedmiotów i przemyślenia ich pod względem naukowym, dydaktycznym i wychowawczym. W związku z tym zwrócił uwagę na konieczność uzupełnienia wiedzy biologicznej przez tych nauczycieli, którzy będą uczyć w liceach, podał spis nowszej literatury biologicznej, swojej i obcej, nadającej się do takiego uzupełnienia, i zaproponował opracowanie wspólnymi siłami własnych projektów rozwinięcia licealnych programów ramowych biologii. Po przyjęciu powyższej propozycji Kierownika, proponowaną pracę rozdzielono między członków rejonu. Sprawozdania z tej pracy wypełnią część przyszłej konferencji rejonowej.

Następnie przedstawiciele grup: krakowskiej (p. J. Golkówna), tarnowskiej (p. Fr. Róg) i wadowickiej (p. J. Opałko) wygłosili referaty na temat „układ naczyniowy człowieka". W referatach tych zaznajomili uczestników z wynikami pracy zespołów nad tym zagadnieniem, wyjętym z programu biologii IV kl. gimn. Odpisy referatów złożono w aktach Ogniska jako materiał, który posłuży do zestawienia tez. Uchwaleniem ich zajmie się przyszła konferencja rejonowa. W referatach podkreślano, że zagadnienie powyższe wymaga większego wymiaru czasu do jego realizacji, niż 10 godzin lekcyjnych, jakie wyznaczono z góry, a nadto, że mimo zwiększenia wymiaru czasu nie dało się ono przeprowadzić wzorowo pod względem metodycznym. Nauczyciel zmuszony był przy tym do wybitnego pośpiechu i nie miał czasu na utrwalenie wyników. W dyskusji zwracano uwagę, że na ogół cały materiał biologii kl IV jest zbyt obfity, stąd nie można go przerobić poprawnie w 2 godzin. lekcyjnych tygodniowo.

W części popołudniowej konferencji przystąpiono do pokazów. Instruktor min. p. A. Mączak przedstawił zebranym 1) prosty przewietrzacz akwariowy, przeznaczony dla ucznia, 2) udoskonalony przez siebie ergoskop, 3) prosty aparat, zastępujący drogi przyrząd Volperta, a służący również do porównywania ilości CO_2 w różnych ośrodkach atmosferycznych, 4) Kierownik grupy kieleckiej p. W. Tomczyk zapoznał zebranych z nieznanym dla nich odczynnikiem, umożliwiającym wykrycie białka zwierzęcego i roślinnego, z tz. ninhydryną. Odczynnik ten wyruguje zapewne używany dotychczas, a niebezpieczny dla ucznia — stężony kwas azotowy, jakoteż środki rtęciowe, 5) P. Kostrakiewicz K. przedstawił zebranym sposób barwienia figur kariokinetycznych w młodych cebulkach cebuli, używając do tego karminu octowego, a 6) p. Fr. Sibiga pokazał wzorowo obmyślony przez siebie aparat, naśladujący pracę serca, wywołujący jednostajny prąd cieczy w naczyniach włosowatych, oraz naśladujący zjawisko pulsu.

Konferencję zakończyło sprawozdanie z prac Zjazdu nauczycieli biologii z całej Polski, jaki odbył się w pierwszych dniach maja w Warszawie. Wygłosiła je p. dr. Z. Maślankiewiczowa z Krakowa, a uzupełnił p. W. Tomczyk z Kielc. W związku z odbytym zjazdem postanowiono utworzyć w Krakowie sekcję Polskiego Pedagogicznego Towarzystwa Przyrodniczego. Funkcję organizacyjną powierzono p. dr. Z. Maślankiewiczowej.

IV. Ognisko historii w Częstochowie.

W dniach 1 i 2 kwietnia b. roku odbyła się konferencja rejonowa poświęcona realizacji programu kl. IV-tej, przy współudziale p. wiz. E. Balińskiego, p. instruktorki min. dr. Haliny Mrozowskiej, pp. dyrektorów miejscowych

szkół średnich tudzież nauczycielstwa z całego rejonu. Wspólnym staraniem całej grupy częstochowskiej zebrano w sali ogniska pomoce naukowe do kl. IV-ej jak: mapy, książki tak dla nauczycieli jak uczniów, ilustracje, albumy.

Obrady rozpoczęły się dnia 1. IV. o godz. 17-ej. W referacie wstępnym omówił kierownik Ogniska program kl. IV-ej i wskazał na przykładach jak go interpretują nowe podręczniki Moszczeńskiej-Mrozowskiej i Dąbrowskiego. Następnie zwrócił uwagę na trudności nauczania, które wynikają z samego materiału naukowego. Przez odpowiednie postawienie zagadnień, przy pomocy lektury gazet, radia, obserwacji otaczającego życia ma młodzież w tej klasie wejść niejako w bezpośredni kontakt z dzisiejszą rzeczywistością polską i jej najważniejszymi problemami. Nauka o rzeczach współczesnych jest dla młodzieży niewątpliwie bardzo interesującą; młodzi silnie przeżywają sprawy aktualne i nimi się przejmują. Z drugiej strony nasuwają się przy tym poważne trudności. Niektóre źródła i dokumenty z niedawno minionej przeszłości są dziś jeszcze niedostępne. Jest dużo spraw spornych, naukowo dotąd niezbadanych; naświetlenie pewnych kwestii, wśród ścierających się żywo poglądów w opinni często stronnicze. Młodzież przynosi z domu, z otoczenia z lektury pewne nastawienia i poglądy; stąd trudno jest budować w młodych umysłach, objektywne, rzeczowe sądy o sprawach współczesnych. Zachodzi obawa powierzchowności, rezonerstwa i, co by było najgorsze pod względem wychowawczym, obłudy i blagi. Nauczanie współczesności wymaga od nauczyciela nie tylko dużo pracy nad sobą, ale i wiele taktu, cierpliwości i bezstronności.

Należy opierać się przede wszystkim na rzeczach pewnych, dokumentalnie stwierdzonych na bezpośrednich świadectwach i dążyć do uczciwego zgodnego z prawdą naukową przedstawienia rzeczy.

Zrozumienie stosunków dzisiejszych musi opierać się na silnej podbudowie historycznej. Dopiero w perspektywie dziejowej, w ujęciu genetycznym mogą one znaleźć możliwie pełne wytłumaczenie. Tylko w ten sposób rozpatrując zjawiska współczesne, może młodzież odróżnić, co w danym zjawisku jest istotne i ważne, a co przemijające i drugorzędne.

Następnie dr Mehring wygłosił referat p. t.: „Korelacja między geografią a historią w kl. IV". Korelacja geografii i historji to nie tylko stosunek wzajemny, ale i wzajemna zależność obudwu przedmiotów nauczania; elementy, na których opiera się geografia i historia, pozostają często ze sobą w bardzo ścisłym związku, jedne opierają się na drugich, zazębiają się o siebie, tworząc jedną całość. W klasie IV-ej, gdzie mówimy o rzeczach aktualnych lub z najbliższej przeszłości, znajdujących się jeszcze na pograniczu między historią a polityką, musimy sięgać do wiadomości tak z geografii, jak historii. Korelacja musi być dobrze przemyślana, nawiązywać do rzeczy istotnych, a nie mechaniczna, powierzchowna, czy sztuczna. Gdy mówimy np. o przebiegu działań wojennych w czasie światowej wojny, czy wojny polsko-bolszewickiej rzucą się nam w oczy właściwości terenu i naturalnych linii obronnych i wielkie znaczenie środków i dróg komunikacyjnych. Mówiąc o przemyśle wojennym i surowcach, odwoływać się będziemy z konieczności do materiału znanego z geografii. Przy omawianiu wszystkich spraw gospodarczych opierać się musimy na wiadomościach geograficznych. Należy przy tym doprowadzić do umiejętnego podziału pracy między geografem a historykiem; przerabiając na lekcji np. sprawę Gdańska czy Śląska, nie będzie historyk na nowo opracowywał kwestii gospodarczych, ale oprze się na tym, co mu przygotował geograf, a sam zajmie się stroną polityczną danego zagadnienia.

Z kolei p. Jarzębińska rozpatrzyła w swoim referacie korelację między historią a językiem polskim, która w kursie kl. IV-ej jest b. naturalna i bliska. tak ze względów naukowo-poznawczych, jak i przede wszystkim ideowo-wychowawczych. Omówiwszy podręczniki języka polskiego Bielaka-Bystronia i Balickiego-Maykowskiego pod kątem możliwości korelacyjnych między jęz. polskim a historią, zwróciła prelegentka uwagę na to, że lektura większych utworów i czasopism w klasie IV-ej nastręcza również wiele momentów korelacyjnych między obu przedmiotami. Dział kultury współczesnej, który, jak wymaga program, winien być związany z nauką języka polskiego, nie znajduje w nowych podręcznikach należytego uwzględnienia.

Następnego dnia (tj. 2. IV.) odbyła się lekcja przykładowa w gimnazjum prywatnym „Nauka i Praca", pt. „Rok 1920", którą przeprowadziła p. Maria Kabarowska, po czym rozpoczęła się dyskusja.

W sprawie powtarzania materiału w kl. IV-ej wypowiedziano następujące uwagi. W powtarzaniu należy się ograniczyć do zakresu, wskazanego wynikami nauczania, do rzeczy najważniejszych, najbardziej istotnych, aby uniknąć przeciążenia młodzieży. Nie należy wszystkich trudności, wynikających z powtarzania, kumulować w kl. IV-ej, ale przy przerabianiu materiału w klasach niższych wciąż nawiązywać do wiadomości poprzednich. Część pracy związanej z powtarzaniem, dla braku czasu, musi się przerzucić na pracę domową, należy jednak uczniowi udzielić wskazówek, co i w jaki sposób ma sobie powtórzyć.

Po przerwie przystąpiono do dalszych obrad. Kierownik Ogniska w referacie pt. „Moje pierwsze boje" J. Piłsudskiego jako lektura dla młodzieży, przeprowadził rozbiór tego dzieła tak pod względem historycznym jak i literackim. Następnie p. Nytko omówił w wyczerpującym referacie sprawę lektury czasopism w szkole. Mówiąc o znaczeniu prasy wogóle, a polskiej w szczególności w życiu kulturalnego społeczeństwa, wskazał następnie na korzyści, płynące z posługiwania się lekturą czasopism przy nauczaniu w kl. IV-ej. Rozpatrując wartość po-

szczególnych dzienników z punktu ich użyteczności dla pracy szkolnej, starał się podać pewne wskazówki praktyczne: Młodzież należy przygotować do umiejętnego czytania czasopism i stale tą lekturą kierować. Nie ograniczać się tylko do jednego czasopisma i nie pomijać pism fachowych (np. rolniczych).

Wiadomości zdobyte z dzienników zestawiać i wiązać z całokształtem wiedzy o Polsce, odpowiedni materiał ilustracyjny wykorzystać prze epidiaskopie. Wdrażać wśród młodzieży potrzebę stałego czytania gazet i zainteresowania dla najważniejszych zagadnień chwili bieżącej. Czasopisma nie mogą być w żadnym wypadku najważniejszym źródłem wiadomości ucznia. W posługiwaniu się lekturą gazet trzeba stosować jak największą ostrożność i staranny wybór. Nad referatem wywiązała się ożywiona dyskusja. P. instruktorka min. zaznaczyła, że przy stosowaniu lektury gazet nie chodzi o systematyczne wprowadzanie tej lektury na lekcjach szkolnych, ale o wybrane artykuły, ilustrujące przerabiane zagadnienia.

Z kolei p. Pazdur Jan omówił w swoim referacie znaczenie historii lokalnej w programie kl. IV-ej ze szczególnym uwzględnieniem regionu kieleckiego i wskazywał na konieczność wciągania uczniów na kółkach historycznych do prac, związanych ze środowiskiem przez zbieranie dokumentów z przeszłości i chwili bieżącej, urządzanie sal regionalnych itp.

Następnie omówiono pomoce naukowe przy realizacji programu w kl. IV-ej jako to: podręczniki, mapy, atlasy, ilustracje. Sprawę zeszytu szkolnego i najbardziej celowych notatek pisemnych dla kl. IV-ej przedstawiła p. Kozielewska. Przy nabywaniu pomocy szkolnych — objaśniła p. instruktorka min. — należy trzymać się pewnego planu i przeprowadzać hierarchię zapotrzebowań, stosownie do użyteczności danej pomocy w praktyce szkolnej.

W dalszym toku obrad p. Chłap wygłosił ciekawy i rzeczowy referat pt. „Wnioski z ankiety w sprawie pracy domowej ucznia w zakresie historii". Prelegent oparł się w swych wywodach na bogatym materiale faktycznym 756 wypowiedzi pisemnych uczniów i kilkumiesięcznej obserwacji w internacie I gimnazjum państwowego w Częstochowie. Z uwag referenta wynikało jasno, że pracę domową ucznia należy otoczyć staranną opieką, należy mu udzielić dokładnych wskazówek, jak się ma uczyć i wdrażać do umiejętnej, systematycznej pracy.

Kol. Fert odczytał sprawozdanie z prac grupy kieleckiej, która rozwijała celową, systematyczną i owocną działalność.

Biorąc pod uwagę trudności przy realizacji programu, doszli zebrani na konferencji do przekonania, że wynikają one głównie z braku czasu, wobec tego postanowiono wystąpić do Ministerstwa W. R. i O. P. za pośrednictwem Kuratorium z prośbą o wprowadzenie nauki historii tak w pierwszym jak drugim półroczu w wymiarze 2 godzin tygodniowo.

P. instruktorka min. w przemówieniu końcowym podniosła wysoki poziom dyskusji jak i wygłoszonych referatów, z których dwa, tj. p. Nyki i p. Chłapa, nadają się do utrwalenia ich drukiem. Trudności realizacji programu klasy IV-ej wynikają, obok dowodów podnoszonych w dyskusji, także z niezupełnego jeszcze zrozumienia intencji programu i przesadnych często wymagań stawianych młodzieży.

Ognisko metodyczne historii przy II Gimnazjum państwowym im. Traugutta w Częstochowie, powołane do życia w b. roku szkolnym, skupia w pracy dydaktyczno-metodycznej nauczycieli historyków na terenie województwa kieleckiego. Praca rozwijała się w 3 grupach metodycznych, częstochowskiej, kieleckiej i grupie Zagłębia. Obok dwu konferencji rejonowych urządzono 3 konferencje grupowe w Kielcach, Będzinie i Sosnowcu. Kierownik Ogniska, odwiedzając kolegów, omawiał z nimi przeprowadzone lekcje i zapoznawał się z warunkami pracy na miejscu.

Utrzymywano stały kontakt z kierownikami grup kieleckiej i Zagłębia. Po przełamaniu trudności początkowych, realizacja programu napotyka na coraz mniejsze przeszkody.

Praca wymaga jednak silnego i szybkiego tempa. Brak czasu na ugruntowanie wiadomości napełnia nauczycielstwo głęboką troską o wyniki nauczania. Najsilniej daje się to odczuwać w kl. II-ej i IV-ej. Metody nauczania różne stosownie do przerabianego materiału. Podręcznik wykorzystywuje się w dużym stopniu na lekcjach. Historię lokalną uwzględnia się we właściwy sposób. Prawie wszędzie stosowany jest zeszyt szkolny. Czytelnictwo historyczne napotyka na trudności z powodu braku odpowiednich książek dla młodzieży i należytego zaopatrzenia bibliotek szkolnych w dostateczną ilość egzemplarzy.

Podobnie wymagają uzupełnień pomoce naukowe — w niektórych szkołach w stopniu bardzo znacznym. Zbiory przeważnie skatalogowane, ale często daje się odczuwać brak odpowiednich pomieszczeń (szaf do map i tablic).

Kronika.

Szkolnictwo powszechne.

Wizytatorowie szkół przeprowadzili wizytację reszty obwodów szkolnych: wizytator szkół p. Skalski obwód konecki, wizytator szkół p. Sidor obwód krakowski, nacz. wydziału p. Kabaciński obwód tarnowski.

W dn. 2. VI. br. został zakończony rok szkolny na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Krakowie. Egzamin końcowy zdali wszyscy słuchacze z wynikiem dobrym i bardzo dobrym.

Do skutku doszły następujące kursy i konferencje dla nauczycielstwa publ. szkół powszechnych:

1) W Krakowie: kurs języka polskiego — 1 grupa, kurs polonistyczno-historyczny — 2 grupy, kurs zajęć praktycznych — 1 grupa, kurs zajęć praktycznych z rysunkami — 1 grupa, kurs arytmetyki z geometrią i przyrody martwej — 1 grupa, kurs śpiewu — 1 grupa, konferencja dla naucz. szkół I stopnia — 2 grupy, konferencja dla krakowskich szkół — 1 grupa;

2) w Zakopanem: kurs geograficzny—1 grupa,

3) w Nowym Sączu: kurs dla nauczycieli szkół z jęz. ruskim (łemkowskim) — 1 grupa, konferencja dla naucz. szkół I stopnia — 1 grupa.

Kursy rozpoczęły się 22 czerwca i trwać będą do 10 lipca, konferencje rozpoczną się 5 lipca i trwać będą do 17 lipca. W dn. 21 czerwca rozpoczęły się egzaminy wstępne na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Krakowie.

W miesiącu kwietniu odbyły się rejonowe, a w niektórych obwodach szkolnych i powiatowe święta pieśni.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

W dniu 13-go czerwca w hallu Akademii Górniczej w Krakowie odbyło się pierwsze Walne Zgromadzenie świeżo założonej Organizacji Opieki Społecznej nad młodzieżą. Do Towarzystwa zgłosiło akces blizko 5.000 członków. Po zagajeniu zebrania przez dyrektora gimn. I. im. Nowodworskiego p. Kazimierza Lewickiego, który przedstawił dotychczasowe zabiegi organizacyjne dookoła utworzenia nowego zrzeszenia oraz cele zrzeszenia, zabrał głos inicjator Organizacji Naczelnik Wydziału Szkolnictwa Średniego p. Włodzimierz Gałecki i w obszernym referacie, który podany będzie drukiem w Dzienniku Urzędowym, omówił najważniejsze zagadnienia wychowawcze w dzisiejszej polskiej szkole wogóle, a szkole średniej w szczególności. Z kolei dyrektor gimn. III. im. Sobieskiego p. Władysław Rutkowski zreferował Statut Organizacji, po czym nastąpiły wybory prezesa Organizacji, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej. Na Prezesa wybrano jednogłośnie p. Karola Huberta Rostworowskiego, a na członków Zarządu szereg osób ze sfer rodzicielskich i pedagogicznych. Nowa organizacja rozpocznie po wakacjach działalność, zmierzającą do propagandy w społeczeństwie zagadnień młodzieżowych, a w szczególności mieć będzie na oku zagadnienia kultury i obyczajności młodzieży.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało zarządzenie otwarcia z początkiem przyszłego roku szkolnego jeszcze 2-ch żeńskich liceów pedagogicznych, a mianowicie w Krakowie i Nowym Sączu. Pierwotnie zamierzano w Krakowskim Okręgu Szkolnym otworzyć tylko jedno liceum pedagogiczne żeńskie w Sandomierzu.

W dniu 20 czerwca odbyło się w Chrzanowie zebranie obywatelskie, mające za zadanie dźwignięcie sprawy miejscowego prywatnego gimnazjum żeńskiego, które powinno otrzymać odpowiedni gmach, a w ślad za tym uprawnienia, których dotychczas nie posiada. Zagadnienie istnienia i rozwoju gimnazjum żeńskiego w Chrzanowie jest nader ważne, jest to bowiem duży ośrodek, skupiający sporą ilość uczennic szkoły średniej, dotychczas przeważnie nie korzystających z miejscowego gimnazjum i dojeżdżających do Oświęcimia i innych miast. Zebraniu przewodniczył burmistrz poseł Gdula, sprawę budowy gimnazjum omawiał dyrektor fabryki lokomotyw p. Simonowicz, Kuratorium reprezentował naczelnik Gałecki. Postanowiono przystąpić do zbierania funduszów na budowę gmachu i wyłoniono odpowiedni Komitet.

Od dnia 17-ego czerwca rozpoczęły się w całym Okręgu egzaminy wstępne do gimnazjów, a od dnia 22-go do liceów; egzaminy podlegają szczegółowemu badaniu ze strony Kuratorium w osobach odnośnych wizytatorów. Wizytator Ministerialny p. Brycki wizytował egzaminy w Krakowie. Naczelnik Wydziału p. Gałecki wizytował egzaminy w Krakowie, Zawierciu, Dąbrowie i Sosnowcu.

Szkolnictwo zawodowe.

W dniu 20 i 21 kwietnia br. odbyło się przekazanie P. W. S. G. w Cieszynie Śląskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Katowicach.

W dniu 28 kwietnia p. Kurator J. Stypiński w towarzystwie wizytat. Grabowskiego zwiedził w pow. limanowskim Górską Szkołę Rolniczą w Łososinie Górnej, a następnie wspólnie ze starostą pow. limanowskiego p. Malkowskim, przedstawicielem Wydz. Pow. p. Marsem i dyrektorem szkoły inż. Drożdżem dokonał oględzin ośrodka „Koszary“, który w następstwie został zakupiony z funduszów skarbowych pod przyszłą szkołę przysposobienia gospodyń wiejskich.

W dniu następnym p. Kurator wziął udział w uroczystości zakończenia roku szkolnego w G. S. R. w Łososinie, dokonywując wręczenia świadectw szkolnych uczniom. Na uroczystość powyższą przybyli przedstawiciele: starostwa, Wydziału Powiatowego, oficerowie P. W., liczni byli wychowankowie i rodzice uczniów. W dn. 1 czerwca br. p. naczelnik dr Podkówka podpisał akt kupna ośrodka „Koszary“.

W związku z klęską gradobicia i powodziową, którą dotknięte zostały powiaty woj. kieleckiego: olkuski, miechowski i pińczowski, Kielecka Izba Rolnicza odwołała wystawę rolniczą w Miechowie. Wobec powyższego udział szkół rolniczych w projektowanej wystawie stał się bezprzedmiotowy.

Klęską gradobicia dotknięta została szkoła Przysp. Roln. w Trzyńcu (pow. olkuski).

W czasie od 18. V. — 23. V. br. Minist. Wizyt. Szkół p. Stefania Zbyszewska wizytowała w towarzystwie okr. wizyt. szkół p. A. Sowówny szkoły zawodowe żeńskie w Sandomierzu, Mielcu, Tarnowie i Nowym Sączu.

W dniach 24. V. do 26. V. włącznie odbyła się w Krakowie konferencja dla instruktorek kursów wędrownych powiatowych na terenie Okręgu Szkoln. Krakowskiego. Konferencję otworzył

p. Kurator J. Stypiński, podkreślając w przemówieniu wstępnym ważną rolę kursów wędrownych w zakresie uświadamiania i dokształcania ludności.

Z ramienia Dep. III. Minist. WR i OP. uczestniczyła w konferencji przez cały czas jej trwania p. wizyt. Zbyszewska. Celem koordynacji pracy w zakresie kursów wędrownych, Kurat. O. S. K. zaprosiło na konferencję szereg instytucji zajmujących się sprawami kursów na terenie województwa. W konferencji brało udział 30 instruktorek kursów z zakresu gospod. domowego i pensjonatowego, tkactwa, trykotarstwa, haftarstwa, kroju i szycia.

Program konferencji poruszył szereg zagadnień związanych z pracą na wsi, oraz metody i zakres działania instruktorów kursów wędrownych.

W związku z reorganizacją szkół według nowego ustroju w następujących szkołach zostaną otwarte 1 klasy żeńskich gimnazjów krawieckich z dniem 1. IX. 1937 r.:

1. w Krakowie: w Prywatnej Szkole Średniej im. św. Andrzeja S. S. Klarysek;
2. w Krakowie: w Pryw. Szkole Zawod. dla dziewcząt żydowskich „Ognisko Pracy";
3. w Nowym Sączu: w Pryw. Szkole Zawod. T. S. L.
4. w Tarnowie: w Pryw. Szkole Zawod. Towarzystwa Szkół Zawod.;
5. w Suchedniowie: w Pryw. Szkole Zawod. Stowarz. „Nauka i Praca".

W Radomiu w Pryw. Szkole Zawod. żeńskiej Tow. Kat. Opieki nad dziewczętami otwartą zostaje z dniem 1. IX. 1-roczna Szkoła Przyspob. Gospod. I i II stopnia. Taka sama szkoła II stopnia będzie uruchomiona w nowym roku szkolnym w Krakowie w Szkole im. św. Andrzeja.

W Makowie Podhalańskim od dnia 1. IX. br. otwartą zostaje 3-letnia Państw. Szkoła Krawiecko-bieliźniarska.

W związku z opracowywanymi obecnie w Ministerstwie W. R. i O. P. nowymi programami szkół dokształcających zawodowych przybył do Krakowa w dniu 26 kwietnia p. wizytator ministerialny J. Sobiński, a po zwiedzeniu kilku szkół dokształcających zawodowych w Krakowie, następnie w Częstochowie i Białej, odbył w Kuratorium dwukrotnie konferencje z wizytatorami tych szkół, celem wysłuchania ich uwag odnośnie do tych programów.

Nowe programy w szczególności odnośnie do szkół ogólnozawodowych, będą prawdopodobnie obowiązywać już w nowym roku szkolnym.

Oświata Pozaszkolna.

Prowadzone przez cały rok szkolny prace oświatowo-kulturalne w zespołach oświaty pozaszkolnej pozwoliły obecnie w porze letniej na dokonanie przeglądu całorocznych wysiłków w formie zbiorowych pokazów, różnego rodzaju imprez oraz tzw. świąt oświaty pozaszkolnej.

To też w miesiącu czerwcu odbyły się takie święta w wielu obwodach szkolnych przy dużym nakładzie prac przygotowawczych i organizacyjnych ze strony nauczycielstwa jako pracowników oświatowych. Urządzane w bieżącym roku święta oświatowe, określane również nazwą świąt pieśni lub zlotów teatralnych, zawierały w swym programie zależnie od zainteresowań i środowiska młodzieży pozaszkolnej najczęściej popisy chóralne i teatralne w połączeniu z tańcami i recytacjami.

Obok celów artystycznych i tendencji do spopularyzowania i upowszechnienia charakterystycznych właściwości poszczególnych regionów — zadaniem organizowanych świąt było równocześnie zapoznanie starszego społeczeństwa z dorobkiem kulturalnym zespołów poza szkolnych. Inną wartością, nie mniej ważną a bardzo istotną dla wyników pracy oświatowej, było umożliwienie zespołom z różnych miejscowości wzajemnego i bezpośredniego zapoznania się i porównania metod i rezultatów pracy.

Dlatego też na wiele tygodni a nawet miesięcy przed tym moment zdrowej ambicji i współzawodnictwa podniecał zespoły do wytężonej pracy i chęci godnego wystąpienia na zewnątrz. — Trzeba jednak przyznać, że dodatnia ocena, uznanie i żywe zainteresowanie się społeczeństwa organizowanymi świętami oświatowymi wynagrodziły w zupełności trudy organizatorów i pracę samych zespołów.

Z świąt, które odbyły się w pierwszej połowie miesiąca czerwca, należy wymienić przede wszystkim Obwodowe Święto Oświaty Powszechnej w Ostrowcu oraz Powiatowe Święto Pieśni w Gorlicach. W obu świętach wzięły udział zarówno chóry szkolne jak i pozaszkolne wykonywując w programie święta ludowe pieśni regionalne, cieszące się szczególnie wielkim powodzeniem wśród zebranej kilkutysięcznej publiczności.

Święto Oświaty Powszechnej w Ostrowcu, poprzedzone mszą polową, pochodem młodzieży i odpowiednimi porankami odbyło się na tamtejszym stadionie P. W. i W. F. przy udziale przedstawicieli władz miejscowych oraz delegata Kuratorium p. T. Kołakowskiego, Kierownika Oddziału Oświaty Pozaszkolnej. W święcie tym uczestniczyły chóry mieszane poza szkolne z Denkowa, Marcinkowa, Ossali, Ożarowa, Rzeczniowa, Sobótki, Tadeuszowa, Łochcina, Sienna i Ostrowca, które w połączeniu wykonały pieśni: Hasło — Matuszki, Ostatni Mazur — mel. lud. i Krakowiaka — Kazury. Osobno zaś chór mieszany pozaszkolny z Sienna wykonał pieśni: Hymn spółdzielców — Rogowskiego i Złamane berła — Nowowiejskiego. Ponadto zespoły pozaszkolne wykonały szereg tańców ludowych (Krakowiaka i Mazura odtańczył zespół pozaszkolny z Wierzbnika) i recytacyj (zespół z Sienna), młodzież zaś szkolna wykonała również popisy gimnastyczne.

Szczególnie interesująco wypadło także widowisko ludowe „Sobótka", odegrane na tle rzeki Kamiennej przez zespoły pozaszkolne z Mychowa i Sienna.

Podobny charakter posiadało Powiatowe Święto Pieśni, zorganizowane na przeciwległym krańcu okręgu szkolnego — w Gorlicach.

Obok licznych chórów szkolnych popisywały się pozaszkolne chóry ludowe z Bartnego (kierownik J. Świątek) i Łużnej (kierownik J. Tomasik), odśpiewując utwory Moniuszki oraz melodie ludowe w układzie czterogłosowym.

Nie trzeba udowadniać — na marginesie odbytych świąt — jak wielkie mają one znaczenie dla propagowania kultury ludowej poza swoim własnym środowiskiem, ile mogą one działać dla utrzymania zanikającego folkloru i jak wiele dostarczają radości i głębszych przeżyć dla samych zespołów.

To też święta oświatowe pomimo swej nazwy nie są bynajmniej tylko uroczystościami, ale stają się jedną z najbardziej wartościowych form pracy nad ożywieniem i pogłębieniem rdzennych pierwiastków kultury ogólnonarodowej.

Harcerstwo.

Dnia 15 maja w Busku, 21 maja w Gorlicach, 5 czerwca w Ostrowcu odbyły się w inspektoratach szkolnych konferencje harcerskie, w których wzięli udział hufcowi nauczyciele zaawansowani w pracy harcerskiej i miejscowi kierownicy szkół. Konferencje były poświęcone dokładnemu omówieniu stanu ilościowego i jakościowego harcerstwa na terenie szkół powszechnych, stosunku harcerstwa i szkoły oraz ustalono wytyczne działania wyników szkolnych i harcerskich.

W dniach 8 i 9 maja odbył się w Radomiu zlot młodzieży harcerskiej Chorągwi Radomskiej, połączony z uroczystościami 25-lecia harcerstwa w Radomiu. W dniu 9 maja odbył się również Walny Zjazd Okręgu Radomskiego. Do Zarządu okręgu został wybrany z ramienia szkoły p. dyr. Krzymowski J. Prócz tego z urzędu wchodzi do Zarządu delegat inspektora szkolnego. Kuratorium reprezentował na zjeździe Dr Władysław Szczygieł, instruktor K. O. S. K. Przygotowania do akcji letniej odbywają się w pełnym toku. W akcji letniej weźmie udział około 8 tysięcy młodzieży harcerskiej. Jest ona w większości skierowana na powiaty gorlicki i jasielski, nowotarski i nowosądecki.

Wykaz dzieł nabytych

przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską O. S. K. w czasie od dnia 1 czerwca 1937 r. do dnia 1 lipca 1937 r.

Chopin Fryderyk: Listy. — Zebrał Dr H. Opieński. 1937.

De Vibrave Henri: Mitologia. 1937.

Dibelius Wilhelm: Morfologia powieści. 1937. Przekład z oryginału niemieckiego Kazimierza Budzyka.

Krzywicki Ludwik: Społeczeństwo pierwotne, jego rozmiary i wzrost. 1937.

Kiritzesco Constantin: La Roumanie dans la guerre mondiale (1916—1919) — 1927.

Kulczycki Aleksander: Uczeń kłamca. 1937.

Nauka Polska, tom XXII. Rok 1937.

Opałek Mieczysław: Gawędy o dawnej szkole. 1936.

Pohoska Hana: Dydaktyka historii. (Wydanie II-gie uzupełnione i rozszerzone, dostosowane do nowych programów). — 1937.

Suchodolski Bogdan: Polityka kulturalno-oświatowa w Polsce współczesnej. 1937.

Tarski Alfred: O logice matematycznej i metodzie dedukcyjnej.

Wyhoski Wł: Człowiek. 1931.

Wykonano w Zakładach Graficznych „STYL“ w Krakowie, tel. 111-02